

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a.
Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ
ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.
Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve 20 K
Fél évre — — — — 10 „
Negyed évre — — — — 5 „

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A bécsi kongresszus elé.

Irta: Mezei Ernő.

A cionista urak csakugyan jól választották idei kongresszusuk helyéül Bécsset. Nincs semmi kétségünk, hogy az osztrák metropolis gazdag, mozgalmas, hozzá egészen stilszerű keretet fog szolgáltatni az ő különben is exotikusan érdekes felvonulásukhoz. Az ilyen modern világáros minden látványosságához szolgáltat akár érdeklődő közönséget, akár bámész tömeget és a messzeségből is könnyebb odacsődíteni a hívőknek és híveknek seregeit. Elhisszük, hogy még Magyarországból is, amely eddig a cionizmus számára elég terméketlen talajnak bizonyult, részben a nagy közelség okán, részben a Béccsel való rendes összeköttetés révén sok kíváncsi fog felzarándokolni, esetleg hatásos sorfalszolgálatot is teljesíteni. Ami fő, Bécs városa ma is a harcok és szervezett antiszemitizmus igazi gócpontja. Maga a város vezetése az antiszemitizmust vallja lételvének, az antiszemitizmus piszkos kultuszából élösködik a bécsi sajtó jelentékeny része, az antiszemitizmus brutális orgiáit üzi az egyetemi diákság tetemes hányada is. Mindezek a tényezők, ha nem is a tüntető vendégszeretet meleg levegőjét fogják árasztani a tanácskozó cionizmus felé, a fellellette változatos visszhangnak, a minden macskazenés disszonancián végigfutó kórusnak kellemetességeit biztosíthatják számára.

Sőt, a mai cionisztikus agitációk némely nyilvánvaló elfajulása után bizvást mondhatjuk azt is, hogy épen Bécs megrögzött antiszemitizmusa egészen természetes és közvetlen miliővé alakul a megrögzött és elvadult cionizmus számára. Mert az ellenséges viszonyt antiszemitizmus és cionizmus között csak bizonyos föltételes értelemben szabad venni. Nem egyszer lehetett már a nyilvánosság előtt konstatálni, hogy a kölcsönös megértésnek finom szálai szövődnek át egyik táborból a másikba. Ha a

komikum határát érintené is, nem találnók természetellenesnek, hogy Weiskirchner antiszemita polgármester ur rokonszenves üdvözlésben részesítse a kongresszust. Még az sem lepne meg tulságosan, ha Istóczy Győző, mint aki Magyarországon a cionisztikus eszmének határozott szószólója és előharcosa, amolyan tiszteleti helyet igényelne a kongresszuson. Cionizmus és antiszemitizmus ma már a nagyközönség előtt is úgy tűnnek föl, mint egyazon éremnek két felülete. Itt valóban gyakorlati igazsággá válik a régi francia mondás: *Les extrêmes se touchent*.

Nincs hát épen kizárva, hogy a speciális bécsi környezet és a füszeres bécsi motivumokkal tarkított program némi ünnepi hatásokat, afféle emelkedett hangulatokat fognak kiváltani a közletről és távolról összetoborzott cionista zászlóaljából. Mégis, semmiféle stilszerű rendezéssel és mesterséges élesztéssel nem fogják többé eltakarhatni azokat az egyre szaporodó jelenségeket, amelyek a cionisztikus mozgalom teljes lehanyatlásáról tesznek tanúságot. Felvonulhatnak Bécsben dekorációs külsőségek között, az elmulás hippokratesi vonása ül arcukon, az oszlás végzete borong szemekiken, a csüggedés férgé rág sziveiken.

Ennek a megítélésének alapjául nem is kell Nordau Miksának, a cionizmus legnevesebb vezérének és legnépszerűbb alapítójának imént közzétett beszédét vennünk, amellyel a bécsi kongresszus alkalmából valósággal becstelenítő vádak bombáit hajtja a cionizmus mai vezetősége és egész szervezete ellen. Ez a vádirat, amely a cionizmus legfőbb tekintélyétől és világirodalmi képviselőjétől származik, önmagában a bomlás riktó jelensége és előreláthatólag mérgezett vitákkal fogja terhelni a kongresszust, kegyetlen dilemmába sodorhatja a kongresszus intézőit. De a cionizmus sorában nem a személyes rekriminációk adatainak tulajdonítjuk a döntő jelentőséget. Az az okmány, amelyet ennek

a világszövetségnek vezetősége, mint saját évi számadását előre közzétett és bocsát a kongresszus megítélése alá, ez a legerősebb bizonyosság a cionizmus eddigi cégéres kijelentései ellen. Nos, a számadásnak lényege éppen csak az, hogy a cionista szövetség milyen mérvű kulturális és humanitárius tevékenységet tudott kifejteni a szentföld zsidói érdekében. Semmi több.

Bizony körmönfont ügyeskedés kell ahoz, hogy a szerény dicsekvés formájában adják elő azt, ami valójában a legteljesebb rezignáció. Hiszen ők mindig mélységes megvetéssel beszéltek arról a kulturális és humanitárius feladatkör-ről, melyet már régen előttük nagyszivű áldozatkész zsidók és meggyökerezett jótékonyági szervezetek betöltöttek a Szentföldön. Ott kezdődött a cionizmus rendeltetése, amikor az orosz zsidók üldözésével, nagy zsidó tömegek hontalanságával és végső nyomorával szemben hirdette, hogy új, nagyobb feladatot kell kitűznie, egyetemesebb, átfogalóbb zsidó missziót kell szerveznie. A dolog veleje pedig abban van, hogy ez alapeszméjével a cionizmusnak igaza is volt. De, ime, annyi évi működés után a cionizmus vezetősége semmit sem tud mondani arról, mit hajtott végre az új, nagy feladat, a történelmi misszió irányában. Sőt, mintha a kornak ez a nagy szüksége nem is léteznék. Most reklámos sorozatba füzögeti kisded pepecseléseit az eléggé hasznos, de régen előtte megegyengetett irányban. Kétségtelenül nemes és meltányos feladat ez is, de a saját nagy missziójának cégéres hirdetése, mások munkájának cégéres leszólása után a csendes, lassu magvetéssel való hangos kérkedés legkevésbé sem imponálhat.

Ha a cionista vezetőség őszinte számadást akarna tenni, akkor épen azon „reális” eredmények alapján, amelyeket most öntelten bejelent, a cionista nemzeti eszmének és az erre irányuló szervezetnek teljes csődjét kellene konstatálnia. Maguknak azoknak a hiveknek, kik a cionista propagandához fantasztikus reménységeiket fűzték, kell első sorban kérdeniök, hogy mire való a mai cionizmus? Arra a reálisnak mondott tevékenységre pedig, amelyet a vezetőség irodái kimutatásokba foglalnak, arra a „cionizmus” nyomában folyton rajzó szilaj agitációk és vak képzelődések határozott ártalommmá válnak. A cionizmus ma már önmagának teljes és megoldhatatlan ellenmondása. Rája lehet a legnagyobb igazsággal alkalmazni Lessing híres könyvkritikáját: Ami jó benne, az nem új, ami új benne, az nem jó. Teljesebben kifejezve, ami új a cionizmusban, az a legrosszabb, holott csak ebben lett volna létjoga. Mert, amint mondtam, ~~korunk zsidóságának oly megdöbbentő katasztrófái és oly fájdalmas csalódásai után egy új,~~

nagyobbarányu szervezett zsidó misszióknak szüksége állott elő. A cionizmus ez eredeti egészséges ösztönét, amely a cionista szervezetben teljesen megtévedt és hazaellenes nacionalista képzelődéssé fajult, mégis sikerült megmenteni és életteljes virágzásra fejleszteni Zangvillnak, ennek a nagy zsidó szellemnek, aki a modern zsidóságnak minden magasabb érzését és nemesebb tehetségét tipikus képviselőben látszik összefoglalni. Nagy érdeme az Ito-nak külön megalakítása. Ami ezután a „cionista” mozgalomra vár, akármi duzzadt árral folynék is most át a bécsi antiszemitizmus mocsarán, bizony nem lehet más, mint hogy bizonyos idő múltán a homokba vesszen.

Gálszécs.

— A legnagyobb autonómiai botrány. —

Ez a név az orthodox autonómia botránykrónikájában fogalommmá válik, sőt történelmi jelentőségre tesz szert, mert vele, belőle kell megkezdődnie annak a nagy tisztulási folyamatnak, aminek elkövetkezését az országnak békére vágyó, fejlődni akaró, komoly hivatásukat teljesíteni kívánó orthodox hitközségei is várva-várják. Az autonómia ürügye alatt folytatott garázdálkodások, melyek minden jogérzéklet és rendet, az autonómia minden elfogadható követelményét, sőt a béke vallási alapelvét is lábbal tiporják, sehol oly szélsőségekbe nem tévedtek, oly szembeszökően halmozva nem nyilvánultak meg, mint Gálszécsen.

Az ugynevezett békebirák a hatalomtól, ami a kezükbe adatott és aminek kezelésére a modern világi kvalifikációnak elemei nem képesítik őket, egészen megvadultak s immár nemcsak annak a szegény hitközségnek a jogain, az anyagi érdekein, a lelkiismeretén, a békéjén gázoltak keresztül, amely kénytelenségből, kényszerhelyzetében, az óhajtott belbéke érdekében a vallásos békebiróságot hivta föl igazságtételre; hanem a vallás- és közoktatásügyi miniszternek, mint az ugynevezett orth. autonómia fölött a legfőbb felügyeletet gyakorló állami szervnek döntését is annullálta és oly jogkört arrogált és oly hatáskörben intézkedett, amely őt meg nem illetheti.

Az orthodox központi iroda tehát szembehelyezkedett a kormányhatóság döntésével, fittyet hányt a minisztériumnak s amellet, hogy tönkretett egy zsidó községet, egyszerűen megsemmisítette Fankovich Béla miniszter döntését. Mit szól ehhez őexcellenciája? Az Eötvös-utcai minisztérium győzött a Hold-utcai minisztériumon. Kíváncsiak vagyunk, hogy gondolkodik az alul került kultuskormány, mely pedig ujabban oly dicsérendő loyaltással kezeli a zsidó ügyeket?

A szabályszerűen megválasztott rabbit, akinek megválasztását a vallás- és közoktatásügyi miniszter megerősítette, jóváhagyta: az iroda állása elfoglalásától eltiltotta, illetőleg helyét a hitközség akarata ellenére más rabbinak adományozta, de avval a föltétellel, hogy tőle az állás elfoglalására a választás és a miniszteri jóváhagyás alapján joga-

sultságot nyert nemes-szalóki rabbi *pénzért*, 3000 koronáért, az adományozott pozíciót megválthatja. Az anyakönyvi kerületet, mely oszthatatlan s békebiróság által meg nem változtatható, szétszakította anyahitközségre és kerületre és a kerületből így is kiszakított és *odaadományozott két nagy falut* a legenyemihályi rabbinak és kerületének! Ráadásul, csak úgy a saját szakállára, a hitközség megkérdezése és hozzájárulása nélkül, új állásokat kreált. Rabbit rendelt ki — megint választás nélkül — az anyahitközségtől elszakított gálszécsi kerület számára, de ezt a rabbit egyúttal dajanként a gálszécsi anyahitközség nyakára ültette, fizetését és címét is meghatározván. Ezenkívül még egy új daján-állást kreált — a hitközség megkérdezése és hozzájárulása nélkül — szintén az anyahitközség számára.

Reasszumálva tehát az orthodox autonómia Gálszécsen így fest:

1. A szabályszerűen megválasztott pap, bár a választás miniszteri jóváhagyásban is részesült, *nem* foglalhatja el megcsonkított hatáskörű és kisebb területre szorított állását. Ha a hitközség egyáltalán nem akarja a pétervásári rabbit, kit a bölcsek kandidáltak, akkor az, akit majd megválasztanak, 3000 koronát köteles a pétervásárinak fizetni.

2. A gálszécsi anyakönyvi kerületet a békebirói határozat szétszítja anya- és kerületi hitközségre, de a kerületből két község az elhunyt pap vejének, a legenyemihályi rabbinak engedendő át s az ő kerületéhez csatolandó.

3. Moskovits Gerson a gálszécsi kerület rabbi-jává *neveztetik* ki, de Gálszécsen fog lakni s ugyanoda dajanná is *kineveztetvén*, évi 520 korona illetményt kap. Eidlisz Salamon, az elhunyt papnak egy másik unokája, Gálszécsre szintén dajanná *neveztetik ki* évi 1400 korona fizetéssel.

Hogy miben áll itt az „autonómia”: azt fölfedezni igazán nem lehet. A békebiróság, amelynek a felsővisó pap elnökle mellett a nyiregyházi féldaján-félrabbi és a sztropkói daján voltak a tagjai, teljesen önhatalmulag intézkedett és, *mint láttuk*, nemcsak a hitközség autonómiáját, hanem a miniszternek, sőt a megyei közigazgatási bizottságnak törvényekben és rendeletekben gyökerező felügyeleti és intézkedési jogait is a lehető legegyszerűbben elkobozta. Eljárása: paroxizmus, mely abban is sietett megnyilatkozni, hogy az előirt 16 koronás napidíj helyett, melyek a békebirák részére mindössze (6×16) 96 K napidíjat eredményeztek volna, 750 koronát igényelt és fizetett meg az ítélet kihirdetése *előtt*.

Az eset Gálszécsen természetesen óriási fölháborodást keltett. Nemcsak azért, mert így mindenféle jogából ki akarják a hitközséget fosztani; nemcsak azért, mert a lelkiismereti szabadság törvényét látják megsértve abban, hogy oly lelki vezetőket akarnak rájuk kényszeríteni, akiket meg nem választottak és ilyenekül elfogadni nem akarnak; hanem azért is, mert a mindössze 120, felerészben egészen szegény tagból álló hitközségre, amely 6 osztályu elemi

iskolát és talmudtórát tart fönn és evvel is szinte tul van terhelve, még három új vallási funkcionáriust oktrojálnak föl, ami több mint 3000 K évi új megterhelést jelent. A belső békén, a lelkiismereti szabadságon kívül így a hitközség intézményei is veszedelembe kerülnek és a züllés útját készítik elő. Ez az ügynek *helyi* jelentősége, melyet megállapíthatunk abból a sok levélből, amit a gálszécsi hitközség tagjai, múlt heti közleményünk folytán, új adatokkal fölszerelve, további segítségünket kérve, hozzánk intéztek.

De a gálszécsi dolognak ezen messze túlmenő országos jelentősége is van. Nemcsak azért, mert a gálszécsiek a békebiróság döntését, melyet ez megfölebbezhetlennek mondott ki, megfölebbezték. És megfölebbezték azért, mert nem a befejezett ténynek vett választás fölbírálására s *nem rabbik kinevezésére és falvak osztogatására* hívták föl a din-tórát, hanem annak eldöntésére, hogy oly esetben, mint az övék, ahol a rabbiutódlást soha sem respektálták — lehetséges-e rabbiutódlási jogról beszélni.

Országos jelentősége van a dolognak két okból. Először azért, mert az eset újabb szimptomája az orthodox hitközségek önérzetre ébredésének. Másodszor meg azért, mert a legeklatánsabban tárja föl mindazokat az atrocitásokat, amiket az orthodox autonómia ürügye alatt minden autonómia elkobzása céljából az orthodox hitközségekkel szemben elkövetni lehet.

Azokat a megdöbbentő panaszokat, amiket maguk az orthodox hitközségek terjesztenek a vallás- és közoktatásügyi miniszter elé, hogy evvel az ugynevezett orthodox autonómia hiányait, önkénykedéseit és még magának a miniszternek rendelkezéseit is lábbal tipró kiruccanásait megvilágítsák — nem lehet inimmár pártszempontokból eredőknek minősíteni és szándékaik tisztasága dolgában meggyanusítani. Az állapotok tarthatlan voltának a miniszter is tudatára ébredhet inimmár, mikor saját jogkörét is megtámadva látja és Gálszécsről konkrét bizonyosságát kapja annak, hogy az a bizonyos iszur, amit az orth. központ a minap állapított meg megtorló eszközül oly papok ellenében, akik neki föltétlenül nem hódolnak és tüskénbokron keresztül nem követik — amint mi annak idején kifejtettük — tényleg minden törvény, rend és béke felbontására vezet. Nem csak ily eszközt nem szabad tehát az orthodox autonómia kezében hagyni, hanem annak a lehetőségétől is meg kell fosztani, hogy ilyen vagy más eszközökkel folyton zavarokat csináljon, hogy a hitközségek békéjét földulja és intézményeik existenciáját, valamint fönnállásukat is veszélyeztesse. Ennek pedig nincs más útja és módja, mint a Lukács-féle rendelet sürgős visszavonása s megteremtése annak a vallásos kérdéseket nem érintő autonómiai szervezetnek, amit a magyar zsidóság minden pártáryalata sürget és most már leginkább azok az orthodox hitközségek követelnek, melyek központjuk rettenetes intézkedései folytán bajba jutottak.

TELEFON 13702. SZÁLLODA ÉS שט ÉTTEREM TELEFON 13702.

JOSEF GUTH WIEN, II., STEFANIESTRASSE 14

A legizletesebb konyha és kitünő italok. □□□□□□□□ Szobák 2 korona 80 fillértől feljebb.

Glosszák a hétről.

□ Hajahaj! hogy milyen nagyszerű történetek fűződnek már ahhoz a látogatáshoz, amit Vadász Lipót, az igazságügyi államtitkár tett Tejtelbaum Hájim máramarosi rabbinál! Annak idején, ezelőtt több héttel. Mert a legenda-képződéshez némi kis idő kell. Persze régebben több száz év kellett hozzá, most már elég néhány száz óra is. A zsidó államtitkár ott volt a zsidó rabbinál, aki először jól megmosta a fejét, hogy mért jár pénteken délelőtt kocsin, mikor délután már szombat lesz s akkor nem szabad kocsikázni. Azután Máramaros megye alispánja, aki keresztény, térdreborult Tejtelbaum Hájim előtt, kezét csókolt neki és áldását kérte. Majd, mikor ez is elmúlt, Vadász államtitkár lépett a rabbi elé s kezét nyujtotta feléje. A rabbi azonban veres keszkenőbe bugyolálta kezét s nem nyujtotta a méltóságos urnak. De ez még kevés. A kézcsókra a vicispánt a bűnös államtitkár bujtotta fel, hogy ezzel is megalázza a magyar kereszténységet, amelynek hazánkban amugy is olyan szomorú a sorsa. Tovább... Nos, igen, vannak még a legendának további szálai is, de ki győzné felgombolyítani valamennyit. Legjobban jövedelmeztek azonban e legendák a néppárti sajtónak, amely kapcsolatban e legendákkal, de tőlük azért mégis függetlenül, megmondhatta, hogy mit gondol az olyan zsidókról, amilyen az államtitkár s az olyanokról, amilyenek a máramarosiak. Ne is kérdezzük, hogy mit. Szépeket. A máramarosiak ígéretet kaptak az államtitkártól arra, hogy beszünteti az uzsora elleni törvényeket, sőt egy novellácskát is kidolgoz az uzsora mellett és kijárja, hogy a telekkönyv hamisításáért ezentul királyi tanácsosság lesz a jutalom. Satöbbi. Mindenféle igen csinos törvényeket fog hozni a pájeszesek kedvéért. S legfőként azzal van elakadva még ma is a néppárt sajtója, hogy a zsidók hogy mérték megválasztani ezt a zsidó államtitkárt. Ez bizony vakmerőség! Egy olyan kerületbe elmenni, ahol a néppárt nem csinálhat ellene antiszemita propagandát. Na! Ilyenre is csak egy zsidó vetemedhet!

*

Olló az ollónak nem vájja ki a szemét. Ez alatt azt tessék érteni, hogy mikor a katolikus-klerikális lap a zsidó nacionalista-lapból nyír, olyankor nagyon szeretik egymást és igazat adnak egymásnak. A múlt héten a cserkészekről voltam bátor írni, én, mint a „felekezeti sajtó szellemes glosszátora“ (köszönöm, igazán jól esik egy kis elismerés az embernek). A nacionalista-lap erre rám szólt, hogy, ugy látszik, sokallom a katolikusok vallási szabadságát, mert különben nem tiltanám meg nekik, hogy, mint cserkészek, misére menjenek. Igaza van, mondom én, mert én igazán nem tiltottam ezt meg a cserkészeknek. Igaza van, mondja az Alkotmány szintén és idézi a nacionalistákat. Ugy, ahogy megírtam a glosszát, ugy ugyanis az Alkotmány nem tudott belekapaszkodni, de ugy, ahogy a nacionalisták átdolgozták,

ugy már meg lehetett támadni. Nagyon helyes. Kéz kezét mos és semmi sem fűzi szorosabbra a barátságot, mint az apró ajándékok. Örülök, hogy az ajándék alapja ez alkalommal néhány szerény szavam volt. Csupa nyers drágakő. A nacionalista-lap csisszantott rajtuk egyetkettőt, kellő ragyogást kaptak s az Alkotmány boldogan tüzte keblére őket. Viszont az Alkotmány azt írta meg, hogy Heltai Ferencnél, mikor kinevezték főpolgármesterré, hogyan járt „egy zsidóirányu hetilap szerkesztője“ azzal, hogy Heltai számot akar kiadni, mire a főpolgármester azt válaszolta, hogy ő zsidó ugyan, de nem enged ebből kázust csinálni. Jellemző, mondta az Alkotmány, de nem Heltaira, hanem arra a zsidó irányu hetilapra s aztán magyarázza, hogy miért jellemző. Igaza van, mondja erre a nacionalista (zsidó) lap és idézi az egész írásművet. Azzal a különbséggel, hogy a nacionalista zsidó lap már olvashatta e lapokban a cáfolatát is az esetnek. Maga az eset meg nem történnén, talán a kommentárok is alaptalanokká válnak? Talán. De nem bizonyosan. A dolog ugy áll a valóságban, hogy amit az ember olvasni szeret, azt mindenütt elolvassa, amit ellenben nem szivesen olvas, azt kikerüli a szemével még akkor is, ha az olvasmányt az orrára kötik. Igy aztán a két klerikálizmus boldogan olvassa egymást s szerelemmel citálja egymás szavait. Nem merjük azt mondani, hogy megérdemlik egymást, mert nem tudjuk, hogy melyiket bántjuk meg vele fájdalmasabban. Különben, talán nem is bántjuk meg evvel őket.

*

A hamis tanuk hazája Máramaros megye, ugy-e? És hamis tanu voltaképen csak két szóban fejezi ki ugyanazt, amit rövidebben zsidónak nevezünk. A hamis tanuzás ép olyan kizárólag zsidó foglalkozás, mint az uzsora vagy a leánykereskedelem. Ha volnának hamis tanuk, akik nem zsidóhitűek lennének — ha volnának, de ez el sem képzelhető — akkor a törvény csak azért büntetné meg őket, hogy hogyan mernek konkurrálni a zsidókkal, akik monopolizálják ezt az ipart és adót is fizetnek ezért a monopóliumért. Hitetlen fejcsóválással olvasom tehát — épen az Alkotmányban! — hogy Kisteleken, Szeged mellett, katolikus magyarok községében olyan fejlett hamis-tanuzási üzem volt, hogy a tanuk délelőtt tizkor még nem tudták miről van szó, lizenegykor azonban már eskü alatt vallottak s a legcifrább törvényszéki ítéleteknek váltak alapjaivá. Hogy lehet ez? Talán nem is igaz. Hiszen, ha igaz volna, akkor kiáltó bizonyosság volna arra, hogy hamis tanuk nemcsak Máramarosban vannak, hogy a hamis tanu nem kizárólag zsidót jelent, hanem jelenthet mindenféle egyéb vallásfelekezetet is. Jobb tehát nem tudomásul venni a kisteleki riportot. Mert különben arról is értesülni kell, hogy Kisteleken, a katolikus magyarok még csak nem is jópénzért tanuskodtak, hanem valósággal: egy kanál káposztáért. Tiz koronáért bevallottak, mint a karikacsapás; tizezer koronás ügyekben. Ez az olcsójános-

kodás, ez már a tisztességtelen verseny paragrafusa alá tartozik. Viszont azt mutatja, hogy a nemzsidó hamis tanuk még bűnnek sem tartják a hamis tanuzást. Mert bünt nem követ el az ember ilyen leszállított áron.

*

A sajtó kezdi észrevenni, hogy a cserkészlet kicsit félszeg minálunk. Mikor az első cserkészkalap megvillant e városban, mi már akkor kimondtuk a szót. De, persze, ki hallgatott volna ránk? Minket csak a felekezeti elfogultság vezetett. Meg kellett várni, hogy a dolog egészen rosszá fejlődjen. Objektíve csak akkor lehetett hozzá szólni. Különös.

Séta közben az Adria partján.

Írta : Szabolcsi Miksa.

XIV.

Két szerzetes.

Incselkedő, kedves levélben köszöni meg egyik olvasónknak, hogy azzal az édes leánynyal, aki neki heteken át annyi gondot okozott, olyan jól elbántunk és különösen azt, hogy annak a kiváló és daliás ifju tudósunk adtuk feleségül, kit a levélíró csaknem úgy megszeretett, mint maga a szép Anna Imbovna.

Persze, hogy az íróra nézve nagy öröm, ha azt tapasztalja, hogy alakjait olvasói annyira megkedvelték, hogy még alkotójuk kezétől is féltik, hogy valahogyan kárt ne tegyen bennük. Igaz, hogy ez meg sem történhetett volna, mert hisz az eset, műkifejezéssel élve, *adva volt* és mi akarva sem másíthattunk volna rajta: mindegy, a bók mégis jól esett, (kinek nem esik jól szellemes ember bókja), csak ne keserítette volna meg bájos szerzője évelődése, mely csaknem kétkedéssé nőtte ki magát, kérdezték, hogy miként van az, hogy más ember ilyen Levetovokkal nem találkozik, épen csak az Egyenlőség szerkesztője? Más ember is sétált már az Adria partján, fordult meg Rómában és Wormsban, Kairóban és Jeruzsálemben, sőt sokkal több és sokkal távolabb vidékeket is bejártak már utazók, de, hogy számukra mindenhol eseteket tettek volna el és őrizték volna úgy, hogy csak ők fedezzék föl, ahogy ez az Egyenlőség szerkesztőjével történik, azt az én kacagva bókoló szép levélíróim még nem hallotta. Gratulál végül, hogy én vagyok a kiválasztott, kire mindenhol esetek várnak, csak hogy az aranyos üdvözlő sorokból huncutul kikandikál a hitetlenség, pedig mondhatom, nincsen igaza, nincs bizony.

Mert esetek tulajdonképpen mindenkire várnak, csak meg kell azokat látni.

Itt van mindjárt a helység, melyet a halom tetejéről, mely nyaralónk előtt emelkedik, (mert a balatonfüredi fürdőtelep több kilométerre esik Balatonfüred községétől) mindennap látok. Három évvel ezelőtt több jóbarát társaságában meglátogattam. Megnéztük természetesen a zsinagógát is, melyet mindenki szó nélkül

elfogadott, de, nem tehetek róla, nem akartam elismerni én, míg csak belsejét nem láttam. (Bárha falai belülről sem mutatnak zsinagógára.) — Hát nem látjátok, szóltam, hogy az épület ormán a sokhegyü református csillag pompázik? Ilyen zsinagógát én még nem láttam. (Szóval is tettem én ezt akkor az Egyenlőségben, tán még emlékeznek is rá olvasóim.)

Nem a hatszöveget reklamáztam, melyet a hajdani germán druidák vagy boszorkányok elneveztek Dávid-pajzsának és mely a régi ind világból vett és az egyiptomi gnosztikusoktól fölkapott babonás tradíció szerint óvja a házat a démonoktól, amiért a teuton hajlékokon a szexagrammát rendszeresen a küszöbre szegezték, amit elmaradt vidékeken még ma is mivelnek. Mondom, nem ezt a jelvényt kerestem, melynek a zsidósághoz semmi, de *abszolúte semmi köze*, akármenynyire fölkapták ujabban a cionisták; hanem elcsodálkoztam azon, hogy a balatonfüredi derék orthodox hívek, ha már szimbolumot akartak templomuk számára, miért nem választottak *zsidó* szimbolumot? Mert vannak. Mindenekelőtt a két kőtábla a Tízparancsolattal. Zsidó templomra ez való. Rendelkezünk ezenkívül a szimbolumok egész sorozatával. Itt van a pálmaág. A szőlőfürt. A kürt meg a lant. A Tóra tekerésének képe. Az oltár. A füstölő. Az amfora. A jeruzsálemi szentély portálja, miként ez a makabeusi királyok idejéből ránkmaradt régi zsidó pénzezen látható. A Sin (ש) betű, mely Saddái-ra, vagy az Alef (א) betű, mely az Egyetlen-egyre mutat. Szóval, vannak zsidó jelvények, miért tüzték mégis zsinagógájukra a balatonfüredi orthodox zsidók a reformátusok szimbolumát?

A kérdést a hitközség rabbija elé terjesztettem, ki jámbor és tudós férfiú volt és ki a templom épületében lakott. A kérdés nagyon *megiepte*. Őszintén bevallotta, hogy nem tudott a dolgról, pedig nyolc éve papja a hitközségnek, előtte meg édesatyja 40 esztendeig volt balatonfüredi rabbi. De azt az égbemeredő, minden oldalról szabad, hatalmas csillaggombot a zsinagóga tetején nem vette észre és, a rabbi tudomása szerint legalább, nem tűnt föl soha másoknak sem.

Kitudódtak azután a következők:

A balatonfüredi református hívek több, mint félszáz esztendővel ezelőtt szép nagy templomot építettek. A zsidóknak akkor nem volt épített zsinagógájuk, hanem nagyobb szobában végezték istentiszteletüket. De elszaporodtak ők is, csak úgy, mint a reformátusok. Megvették hát a reformátusok régi templomát és megtették zsinagógának. A szép bolthajtásos falakra gyönyörű héber zsoltárverseket pingáltattak, a keleti falban elhelyezték a Szentírást, a terem közepén almemort emeltek és kész volt a zsidó templom. A tetőre és ami rajta van, nem fordítottak ügyet. Tán nem is tudták, hogy az a csillag ott a magasban jelent valamit. Cirádának nézhették és meghagyták.

Az én ép oly kedves, mint szarkasztikus kritikussom ezt természetesen másképp magyarázza. Azt mondja

bizonyára, eltették az esetet, hogy az Egyenlőség szerkesztőjének legyen felfedezni valója. Pedig nem így áll a dolog. Az igazság az, hogy a legtöbb ember közömbösen megy el a dolgok mellett. A csillag nem kiáltotta: vegyetek észre, zsidók, nem vagyok idevaló; zsidók meg, kik meglátták, azt mondták: nini, csillag! És hozzá tették: ennek bizonyára ott a helye, különben mit keresne a zsinagóga tetején.

Akárcsak a kicserélt törvénytáblák a chiesa de San Moise-ban.

Eme velencei katolikus templom közvetlen szomszédságában van a német és magyar globetrotterek szállásának, a gyönyörű Hotel Bauer Grünwaldnak; de azért nem igen látogatják, minthogy a nem egy tekintetben részrehajló Baedeker nem ajánlja. Pedig, akik a képzőművészet ama része iránt érdeklődnek, mely az ótestamentumból veszi tárgyait, nagy műélvezettől fosztják meg magukat, ha azt a templomot föl nem keresik. Mint a neve is mutatja, Mózes tiszteletére emeltette alapítója, ki igazi művészkézzel kőbe vésette Mózes és Izrael életének legfenségesebb momentumát, a kinyilatkoztatást Szináj hegyén. A hatalmas skulptura elfoglalja a templom főfalát. A térdepelő Mózes átveszi az Uról a két kőtáblát. Mózes mellett vannak Áron, a vének és a nép tömege. A nagy szoborműből ünnepi hangulat árad ki, mely föltétlenül a látogatót is megkapja, különösen, ha jó messzelátója van, melylyel a roppant helyet elfoglaló jelenetet áttekintheti.

Dicsérőm és kritikussom, ki azt állítja, hogy olvasta minden írásomat, bizonyára emlékszik rá, hogy nekem kifogásom volt a törvénytáblák elhelyezése ellen és hogy ezt közöltem is a San Moise-parochia papjával. A két kőtáblát ugyanis, melyeken rajta van a Tizparancsolat teljes héber szövege és melyek együtt 15 méter magasak, nem egymás mellett, hanem egymás fölött helyezték el. Ezt azért kellett így, mert a fal magas ugyan, de keskeny és a két kőtábla egymás mellett nem fért volna el. Elhelyezésük már most az a hiba történt, hogy a tábla, melyen az utolsó öt parancsolat van, föléje került a táblának, mely az első öt parancsolatot tartalmazza. A pap a héberben való járattansággal magyarázta a dolgot, zsidó ember meg, — így mondta, — ki ismeri a négyzetes írást (igaz, hogy az az írás, melyet a 16-ik században véstek a kőbe, sokban elűt a mai héber betűk formájától) nem tette eddig szóvá a táblák fölcserélését. Igérte különben, hogy fölterjeszti a dolgot a város legmagasabb papi fórumához, a patriarchához.

Hogy három évvel később újból megfordultam Velencében, a két tábla ki volt cserélve és Szent Mózes templomában is „Anóchi“-val („Én vagyok“) kezdődött a Tizparancsolat, csak úgy, mint a Tórában. Azt mon-

dom: kezdődött, mert most (A múlt esztendőben harmadszor is megfordultam Velencében) megint nem így kezdődik. Ma megint ilyen rendben olvasható a két kőtáblán a tizparancsolat:

6
7
8
9
10
1
2
3
4
5

Persze, hogy utána jártam a dolognak, mire a következő információt nyertem:

A patriarcha, kivel a San Moise templomának papja a tévedést közölte és aki meg is győződött róla, hogy a táblák csakugyan rosszul vannak elhelyezve, helyreigazította a hibát és a táblákat kicseréltette. Csak-hogy az a patriarcha elkerült azóta Velencéből. *Elvitték Rómába pápának.* Utóda is tudomást szerzett a dologról és meghagyta, hogy a táblákat cseréljék vissza. Először, mert eredetileg is úgy voltak elhelyezve; másodsor, mert a keresztény világra nézve az első tábla parancsai nagyrészt tárgytalanná váltak. Ez két ok, de én egy harmadikat is sejtek, melyet, ha le kellene írnom, így formulálnék meg: Nem illik elismerni, hogy tévedtünk.

Mit gondol, szép bírálóm: ez is a számomra eltett eset volt? Nem megyek el behunyva szemmel a dolgok mellett és ha észre veszek valamit, szólok: ez a fölfedezéseim titka.

Igy jöttem rá Levetovra is, kit százan is láttak, de akit csak én vettem észre. És akikről az itt következő írásom szól: a két szerzetest, szintén így fedeztem föl séta közben az Adria partján. Hányan mentek el mellettük, míg az én számomra eset lett belőlük.

Két szerzetest azért említek, mert ketten voltak, de szerepelni csak az egyik szerepelt. Vékony, alacsony, módfölött mozgékony, tüzes feketeszemű, rosszulborotvált, barnaarcu, hunfalusi bocherbe ojtott franciskánus: Pater Remigius, kit felebbvalói Salzburgból küldtek Abbáziába a májusi prédikációk tartására. A kis emberke mindig szónokolt, akkor is, mikor ki sem nyitotta a száját. Szónokolt minden izma és minden ruhadarabja, de különösen örökön helyet változtató bársony micisipkája, melyet egy percre sem tett le. Nem született diplomatának, nem is lesz belőle sohasem internuncius a bécsi, vagy a madridi udvaron, de a tömegeket, azokat megmozgathatja. Olyannak képzelem Amiensi Pétert, vagy Clairvaux Bernátot, kik pusztá megjelenésükkel is hatottak a tömegre. Mondom:

„American Tailor“ Deutsch Mór és Fiai

Eredeti angol divatszövegekből mérték és próba után egy saccó-öltöny vagy felöltő K 70.

Fontos: kérjük a címre ügyelni!

diplomata nem lesz belőle, de pápává, azzá igenis válhat. Kisérőjéről, a mosolygásra mindig kész, állandóan frissen borotvált, szép szőkearcu és kékszemű nagy darab emberről, kit Pater Priornak ismertem meg és ki az abbáziai kolostornak a főnöke, alig tudok valamit. Igaz, hogy kisebbik társától alig juthatott szóhoz, de én úgy tapasztaltam, hogy külömben sem szeret beszélni. Lehet, hogy diplomáciából, de az is lehet, hogy más okból.

Lovranában, ahol én tartózkodtam, a két papnak gyakran lehetett dolga. Ilyenkor utcán és strandon mindenki a hanyag ruházatú, feltűnő és mindig rohanó kis szerzetest nézte. Valahányszor találkoztam vele, mindig azt hittem, most mindjárt megáll és beszédé változtatott tüzes korbáccsal huz végig a sétálókon, hogy miért törődnek a világ hiúságaival, miért nem imádkoznak és miért nem sanyargatják testüket. Pedig ez tévedés. Ha beszél vele az ember, csupa nyájasság és csupa szeretet, amellet a legtökéletesebb szóművész, akivel valaha találkoztam.

Ismeretségünk verekedéstől datálódik. Persze nem a saját magunkétól. Később, hogy jóbarátok lettünk, legfőbb szóval vágtuk le egymást, míg a lovranai villamos végállomáson a gyöngébbik tényleg a földön hevert. A győző egy nagyerejű kocsis volt, akinek az alaposan helybenhagyott lóitató ellenfele azt vágta az orcájába, hogy „Szi ungepüldeter Mensch!“ A kitörés nagyon kómikus hatást tett és mulatott rajta különösen a kisebbik szerzetes, ki csak úgy, mint jómagam, a villamos indulását várta. De mert ez, épen a verekedés folytán, még mindig késlekedett, tenni pedig csak kellett valamit, odaszóltam a mellém került paphoz, hogy még sem hittem volna, hogy a messiás eljövetele kérdésében mi ketten egy és ugyanazon nézetten legyünk. A páter csodálkozó kérdésére, hogy mit akarok ezzel mondani, eszébe juttattam, hogy a próféta ígérete szerint a messiás eljövetele után minden ember mivelt ember lesz, természetesen a kocsis is. A pap hite szerint a messiás már megjött, miért nevet hát azon, hogy a lómosó „ungepüldet“ embernek szidja a ló kormányzóját? Vagy nem hisz tán a jóslatban, mert ótestamentumi embertől származik?

A szerzetes a világért sem haragudott a kérdésért, sőt barátságosan bemutatkozott és bemutatta társát is és megjegyezte, hogy ő nemcsak, hogy nem haragszik az ótestamentum szent férfaira, de gyakran citál is könyveikből. Menjek el estefelé prédikációjára, majd meggyőződöm róla, hogy ez csakugyan így van.

— Mi haszna volna főtisztelendő uram, szóltam erre tréfálkozva, én rajtam úgy sem fogna a prédikációja. Már előbbi célzásomból is észre vehette, hogy én Izrael gyermeke vagyok.

— Annál inkább jöjjön el, szólt örvendezve a szerzetes, mire kísérője finoman elmosolyogta magát.

— Pater Prior, nemde, már előre élvezzi a *keresztelő* ünnepnek örömét, jegyeztem meg kacagva, de pater Remigius nem vette tréfára a dolgot, unszolgatott, hogy csak menjek el, hadd hasson a lelkekre.

— Nem megyek én, főtisztelendő uram, volt makacs feleletem. Én vitázó természetű ember vagyok, már pedig az ön templomában egyedül csak ön beszélne, én meg csak hallgatnék. Egész más volna, ha ön után én beszélhetnék. Ki tudja, mi történnék aztán az ön lelkével, bárha nekem igazán nincsenek térítési szándékaim.

Pater Remigius kapott a beszéden. Ön vitát akar, szólt boldogan, meglesz. Legyen szerencsém a lakáson, vagy a kolostorban, vagy ha tetszik, elmegyek én önhöz. Beszéljünk, kérem, beszéljünk.

— Szívesen elmegyek akár a lakására, akár a kolostorba, — feleltem, — azt is örömmel látom, ha engemet keres föl főtisztelendő uram. Igazán előre örvendek az élvezetes találkozásnak.

— Akkor holnap várom.

— Holnap teszem tiszteletemet.

(Folytatom.)

HIREK.

A vasárnapi munkaszünet.

Az ipari munkának vasárnapi szünetelését szabályozó, jelenleg érvényben levő törvényes rendelkezések, tudvalevőleg, nem tulságosan kedveznek azoknak az iparosoknak és kereskedőknek, akik szombatjukat szentül kívánják tartani. Nem kedveznek azért, mert leszámítva bizonyos határszéli és fürdői kedvezményeket a monopóliumok és szesz italok kivételével, csak az élelmiszerek és élvezeti cikkek árusítását engedik meg korlátolt időben délelőtt 10-ig, vagy 12-ig s ráadásul a hétfőn reggeli munkaidő kezdetét is megszorítják. Az üzletek esti záróórájának rendezése folytán, — bár az a rendezés egyelőre csak a fővárosban és közvetlen környékén lépett életbe — tekintettel arra, hogy a záróra rendezésének ügyében a vidéken is megindult és erősen folyik a mozgalom, nemcsak a fővárosban rosszabbodott meg a szombatjukat szentül tartani kívánó zsidó kereskedők és iparosok helyzete, hanem ez a rosszabbodás a vidéki városokban is mihamar el fog következni. A helyzet rosszabbodása a fővárosban azért állott elő és fog rövidesen a vidéken is sokfelé elkövetkezni, mert a zárórai törvény rendelkezései a vasárnapi munkaszüneti törvény értelmében már amugy is elvont vagy megkurtított munkaidő méreteit még öszébb vonják, amennyiben a kereskedőre és iparosra nézve lehetetlenné teszik azt, hogy szombat este a kereslet szerint, vagy legjobb belátását követve folytassa kenyérkeresetét. Érthető, hogy ez a helyzet bizonyos nyugtalanságot keltett azok közt a zsidó keres-

Károly-körut 6-7-8 (Közp. városház) Budapest

Saját készítményű átmeneti felöltők és alkalmi ruhák óriási választékban K 40-től feljebb.
Fontos: Kérjük a címre ügyelni!

kedők közt, akik a vallás szabad gyakorlatának alaptörvényében bizakodva, szombatjukat szentül kívánják tartani. E nyugtalanságot természetesen még fokozták azok a hírek, amelyek az ipari munkának vasárnapi szünetelésére vonatkozó törvény revízióját s a kereskedelmi és ipari alkalmatlanságnak a teljes vasárnapi munkaszünet életbeléptetését követelő kívánságait jelentették be.

Ebben a helyzetben a pápai orth. hitközség elnöke gondolt egyet és hitközsége képviselőtestületével oly indítványt fogadtatott el, amely szerint fölkérendők a zsidó hitközségek, hogy illetékes orsz. képviselőikhez oly, a parlamenthez benyújtandó kérvényeket küldjenek, amelyek az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló törvénynek és illetőleg végrehajtási rendeletének jelenleg érvényben levő rendelkezéseit kívánják változtatlanul föntartani. Indokolt és vallási, sőt közgazdasági szempontból is igen tiszteletreméltó egy akció ez. És nekünk annál inkább ilyennek kell ezt tartanunk, mert a pápai hitközség, biztos tudatában annak, hogy a nem-orthodox hitközségekben is vannak zsidó kereskedők és iparosok, kik szentül tartván a szombatot, az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló törvénynek további szigorítását megsínylenék, nem csak az orth. hitközségeket szólította föl az akciójához való csatlakozásra, újabb bizonyosságát szolgáltatván evvel annak is, hogy amikor a felekezetet érő bajok támadnak, vagy készülnek: a közösség, az egységesség érzete orthodox hitközségeinkben önként és spontán nyilatkozik meg.

A pápai akció az orthodox központban — ami ezek után természetes is — resensust keltett. Ugy látszik, nem azt látják benne, amit kellene, hogy itt oly akció kezdeményeztetett, amely végeredményében a szombat szentül tartásának lehetőségét úgy kívánja védelmezni, hogy anyagi érdekek se ösztökljenek a megszegésére; de igenis megneszelték azt, hogy a pápai orthodox hitközség a legszentebb zsidó ügyek egyikének védelmezésre nemcsak az orthodox, hanem más pártárnyalatu hitközségeket is sora-koztatni akar és így a magyar zsidóság egységének kifejezésére nyújt alkalmat. Ez okból ennek az akciónak siettek gáncsot vetni a központban. Kiiratták róla a hivatalos héber betűsben, hogy „nagy mértékben káros“ a választott eszköze és az orthodox vasárnapi munkaszüneti bizottság budapesti tagjainak konferenciájával is fedeztetik ezt a lehetetlen álláspontot.

De mindennél mulatságosabb a pápai akció „nagy mértékben káros“-sá történt megbélyegzésének, lefújásának és az egyes orth. hitközségek által orsz. képviselőikhez már elküldött kérvényeik visszavonására való felszólításnak az indokolása. A kormányt, a minisztereket félti az orthodox központi iroda s attól óvja híveit, hogy a kormány feje fölött, vagy háta mögött ne forduljanak a parlamenthez, még pedig annál inkább, mert hiszen, így mondják, a parlamentben ugyanis csak munkapárti képviselők járnak, akik kormányuk ellen állást sem foglalnának.

A szombat védelmében indított pápai akció ellen indított orth. központi hajszának így keftős haszna volna. Nemcsak a felekezet egységének, közös érdekének megnyilatkozását akadályozza meg, hanem az orth. központ, erre építve, ismét fennen hangoztathatja, hogy a kormányt megmenteni és neki politikai szolgálatokat tennie sikerült, úgy okoskodván, hogy, mert kéz kezét mos, politikai szolgálatokat tenni jó. A szombat pedig az orthodox központ szempontjából egészen mellékes.

Csak hogy az orth. központ némileg elszámította magát. Különösen az orth. hitközségek nem blamáthatják magukat azzal, hogy a szombat védelmében indított akciótól elálljanak, a kormány pedig nem láthat politikai szolgálatokat

abban, ha a zsidóság egy részének érdekképviselője elárulja azokat a vitális érdekeket, melyeknek megvédelmezése a hivatása. Egyébként a pápai orth. hitközség nem orthodox hitközségeket is fölhatt az akciója támogatására és vannak orthodox hitközségek is, melyeknek kerületében nem kormánypárti a képviselő — úgy hogy a kérdés még akkor is a parlament elé kerülhet, ha az orthodox hitközségek a kormánypárti képviselőktől visszakerik a szombat védelmét célzó beadványaikat.

Ezt a bonyodalmat tehát mindenképpen kár volt csinálni. Az orth. központ blamáta vele magát, mert újabb bizonyosságát adta annak, hogy önös érdekekért akár a tórával fölérő szombat védelmét is elejti s mert szolgálatokat a kormánynak sem tehet — ha a szombat védelmét a nem orth., vagy az ellenzéki képviselőkre támaszkodó orthodox hitközségek mégis a parlamenttől fogják kérni. A legnagyobb baj azonban mégis csak az, hogy a szombat védelmét elérni sokkal nehezebb lesz akkor, ha akár a kormány, akár a keresk. miniszter az orthodox iroda álláspontjára és a visszavont petíciókra fog hivatkozni.

— **A zsidó kántortanító.** Előző számunkban méltattuk azt az intézményt, melylyel az orsz. izr. tanítóképző megnagyobbult s amely újabb kapcsolatot teremtett a magyar állam és a magyar zsidóság között. Az intézmény létesítésére, mint anyaintézmény, az izr. tanítóképző tette ugyan meg a kezdeményező lépéseket, de e lépések a leghathatósabb támogatást találták az Izr. Orsz. Irodájában és különösen annak nagy tettejű alelnökében, Mezey Ferenc dr.-ban, aki hatalmas argumentokkal telt memorandumában támogatta az okos akciót. A zsidó kántorképző kétségkívül jelentékeny mértékben fogja fokozni a zsidó tanítók értékét, megkönnyíti, biztosabbá teszi existenciájukat s emellett a felekezet iskoláinak bázisát is alátámasztja. A szó szoros értelmében el fogja tüntetni azokat a már is riasztó mértékben mutatkozó jelenségeket, melyek az ingyenes népoktatás meghonosítása és kisnépességű iskolák állami segítségének megtagadása folytán a kisebb hitközségek zsidó iskoláinak megszűnésében jutottak kifejezésre. Ha a hitközségek tanítójukat kántornak is fogják használhatni — iskoláikat könnyebben fogják fenttarthatni, hiszen kántor nélkül nehezebben tudnak ellenni, mint iskola nélkül. Az új intézmény új tipust visz a zsidó hitközségi életbe: a zsidó kántortanítót, aki előtt karrier is inkább nyílik. Mindenképpen nagy dolog tehát az új intézmény s akik létrejöttén fáradoztak, igazán nagy szolgálatokat tettek a felekezetnek.

— **Két udvari tanácsos.** Őfelsége a király a napokban Pollák Illés dr. budapesti ügyvédet és Székács Antal budapesti nagyiparost udvari tanácsossá nevezte ki. Pollák Illés dr. az ügyvédség terén szerzett érdemei, Székács Antal pedig „a közgazdaság terén kifejtett buzgó és sikeres működése elismeréséül“ kapta a legfelsőbb elismerést.

Pollák Illés dr., irói nevén Homo is, nemcsak mint ügyvéd és jogász tartozik az ország kiválóságai közé, hanem, mint író is, mély nyomokat vágó egyéniség. A jognak és igazságnak radikális védelmezője, aki védőügyvéd szerepében is nagy sikerekre tekinthet vissza. Irói minőségében a szépszavú filozofusok közé sorolható, akit gondolatai mélysége és ötletei, valamint lebilincselő, szellemes kifejezési formái legjobb és legszivesebben olvasott szépíróink gárdájában a Tóth Bélákkal, Kenedi Gézákkal, Ignatusokkal tettek egyivásúvá. A múltban, amikor Pollák Illés dr., vagy Homo, sürűbben szerepeit az újságok hasábjain, az Egyenlőség is munkatársai között tisztelhetette és régebbi olvasóink között bizonyára akárhányan vannak még, akik

Pollák Illés dr.-nak, az Egyenlőségben megjelent mélyen járó fejtegetéseit, melyek a receptióval és egyes társadalmi kérdésekkel foglalkoztak, nem feledték el. Pollák Illés dr. egyébként az országos ügyvédszövetségnek is elnöke s ez előkelő testület virágzását is nagyrészt neki köszönheti.

— Az igazságszolgáltatás és a zsidó ünnepek.

A napokban hirtől támadt — az „Est” meg is írta — hogy az eddigi szokástól eltérően az igazságügyi hatóságok a zsidó ünnepekre nem lesznek tekintettel. Mivel a többi vallások ünnepei egyébként mind tekintetbe vétettek s ez a körülmény a zsidóknak nyílt visszavetését jelentené, mivel továbbá azért is kételkedtünk a hír valódiságában, mert a kormánynak liberalizmusa abban is megnyilvánult, hogy az igazságügyi államtitkár Vadász Lipót lett: a hiteles valóság kiderítése végett az első forráshoz, az igazságügyminisztériumhoz, illetve az ott működő hivatalos naptárszerkesztő-bizottsághoz fordultunk (a negyedik ügyosztály), amely a következőkben oszlatta el aggodalmainkat:

„A naptárunk — így szól a hivatalos nyilatkozat — úgy, mint minden naptár, tartalmazza az összes vallások ünnepeit. Ebben sem egyéb naptáraktól, sem az előbbi években kiadott törvényszéki naptáraktól semmiben el nem tér. Ezenkívül, ami tulajdonképpen naptárba nem való, feltűnően és világosan tartalmazza a figyelmeztetést, hogy vallásának ünnepén senki meg nem idézhető. Különös inszINUÁCIÓ, hogy épen a zsidó ünnepek maradtak volna ki a hivatalos naptárból. Ez nem is lenne megmagyarázható semmiképpen. Hogy ez a hír honnan ered, min alapszik, az alapjául szolgáló felvilágosítást ki adhatta, nem tudjuk. Mi csak megnyugtathatjuk a közönséget, hogy a hivatalos naptár semmiben eddigi sémájától el nem tér és benne egyetlen polgár a maga érdekének megsértését nem fogja találni, semmi esetre sem pedig ilyen indokolatlan és semmivel meg nem magyarázható megsértését. A naptár ugyan még nem kész, de annál inkább különös, hogy ily érthetetlen hír kaphatott lábra. Reméljük, ez elegendő lesz az érdekeltek megnyugtására.”

— **Az OMIKE menzája** szeptember 19-ikén nyílik meg. Az Orsz. Magyar Izr. Közművelődési Egyesületnek ez az értékes intézménye a nyár folyamán megnövekedett. Két új étteremmel bővítették ki és társalgót is kapott, úgy, hogy most 500 ifju befogadására képes. A menza mellett az egyesület óriási könyvtárhelyisége áll az ifjuság rendelkezésére. A menzán nemcsak az egyetem, hanem bármely főiskola hallgatói étkezhetnek napi 50 fillérért. A jelentkezőket szeptember 1-től szeptember 15-ikéig délután 4—6 óra közt fogadják az egyesület központi irodájában (Sip-utca 12. sz.) index vagy látogatási bizonyítvány felmutatása mellett a jelentkezés sorrendjében, míg az 500-as létszám be nem telt. Az étkezés déli 12 órától d. u. 2 óráig történik. Mindennap négyféle étel és kenyér jár ki az étkezőknek. Az egyesület elnöksége a téli évadban az ifjuság részére a mensán különböző idegen nyelvi és vivótanfolyamokat nyit meg, melyeken a részvétel díjtalan. A menza helyiségeiben működik a főiskolai zsidó hallgatók énekkara is, mely eddig sok jelentékeny sikert ért el. A menza vezetői: dr. Neumann Árminné udv. tanácsosné, Hevesi Simon dr. rabbi, Dirsztay Béla báró elnökök, továbbá Weiller Ernő dr. főtitkár.

— **Uj templom.** A rákosszentmihályi fiókhitközség aug. 27-ikén avatta föl új imaházát. Az ünnepségen a község máshitü közönségének vezetői is nagy számmal vettek részt. A templomot Krenadits Sándor községi főjegyző szép szavak kíséretében nyitotta ki, miután a templomkulcsot Weisz Ignác hitk. elnök neki átnyújtotta. Az imateremben Stein Lipót hitoktató szép imája után

Klein József dr. gödöllői főrabbi mondott mélyen járó tartalmas ünnepi beszédet. Ezt követte Benke István ref. lelkész beszéde, aki Áron papi áldásával áldotta meg a jelenlevőket. A mincha-imát Stern Dávid vezette. Az ünnepélyt a Hymnusz elénekülésével rekesztették be. Délután a hitközség elnökénél társas lakoma volt, ahol az imaház fölépítésének elősegítőit ünnepelték.

— **Templomavatás.** A rimakokovai hitközség leégett temploma helyébe Istennek új házat emelt, melyet a héten adtak át rendeltetésének. Az ünnepélyen a megye alispánja, Lukács Géza hivatalosan jelent meg, ott volt továbbá a kerület orsz. képviselője, Farkas Zoltán is. Az ünnepi szónok Singer Rezső, az új rimaszombati főrabbi volt, aki nagy hatással beszélt. Templomavatás után bankett is volt.

— **A pozsonyi tüzkárosultak javára** a héten a következő adományok érkeztek lapunkhoz: Steiner Lajos hitk. II. elnöktől Tolnárról 33 K 50 f. fele részben a jesiva és fele részben más károsultak javára, Altmann Józseftől Gyulafehérvárról a pozsonyi jesiva javára 15 K. Ez utóbbi gyűjtésében résztvettek Schwarz Károly és Rosenberg Károly IV. oszt. tanulók (9 K 80 f.), továbbá Weisz Nándor (5 K 20 f.). Az e héten befolyt 48 K 50 f.-rel eddigi összes gyűjtésünk 8373 K 74 f.-re emelkedett.

Steiner Lajos gyűjtéséhez hozzájárultak: N. N. 1, Steiner Lajos 2, Reich Vilmos 1, Kramer Bernát 1, Schwartz Sándor 1 K, Rózsa Izsó 50 f., Lusztig Lipót 1 K, N. N. 50 f., Greiner Ármín 1 K, Greiner Márkus, öz. Goldschmidné 30—30 f., Adler Miksa 1, Mandl Lajos 1, Fichtl Jakab 1, Klausz Béla 3, Weisz Géza 1 K, Steinberger József 40 f., Cucker Jakab 50 f., Strasser Ármín 1, öz. Wezer Jakabné 1, Löwy Mór 1, Trutzer Adolf 3, Bloch Ármín 1, Bánvai Lipót 1, Stern Miksa 1, Taubner Ármín 1, Meer Nándor 1, Dániel Zsigmond 1, Schön Béla 1, Strasser Fülöp 1 K, N. N. 50 f., N. N. 1 K, Pataky Izidor 50 fillér.

— **Elnökválasztás.** Vágújhelyen Wiszter Lipót hitk. elnök elhalálózásával megüresedett elnöki székbe a hitközség a f. hó 24-én tartott választásával egyhangulag és nagy lelkesedéssel Sonnenfeld Bernát dr. ügyvédet választotta meg. Sonnenfeld Bernát dr. már közel másfél évtizedig volt a hitközség elnöke és működéséhez fűződik a hitközség intézményeinek fejlesztése és felvirágoztatása. Az ő önfeláldozó munkásságának a gyümölcse az is, hogy a hitközség reáliskolájának, hazánk egyetlen zsidó középiskolájának ötödik osztálya e tanévben megnyílt.

— **Hymen.** Sternberg János bérlő Hajdu-Szoboszlón eljegyezte Weisz Gábor pécsi izr. hitközségi titkár leányát, Ilonkát.

Lukács Károly dr. győri főreáliskolai tanár e napokban nőül vette Hatsek Tercsi kisasszonyt, Hatsek Jakab győri háztulajdonos leányát.

— **Halálozás.** Steiner József, a hódmezővásárhelyi chevra kadisa elnöke, az ottani Központi Takarékpénztár és Népbank ig. tagja, a város egyik legöregebb és legképzettebb kereskedője augusztus 25-ikén elhunyt. A hódmezővásárhelyi Friedländer és Steiner gőzfűrészhévízó és gőzhengermalom-cégnek egyik alapítója és társ-tulajdonosa volt, aki pár év múlva, mint ilyen, félszázados jubileumát ünnepelhette volna. A chevra kadisa élén 27 évig állott s végezte ügyeit páratlan buzgalymmal és igaz szeretettel. Egyébként csupa erő, energia, józan ítélőképesség és jellem volt, kit hangyaszorgalma is értékes ember-typussá tett. Végtisztessége nem mindennapi részvétellel ment végbe. Juhász Mihály polgármesterrel és Kun Béla képviselővel az élén a város színe-java jelent meg és a munkások is zászlók alatt jöttek el a ravatal mellé. A hült tetemet a gyászházból a templomhoz vitték, ahol Seltmann Lajos főrabbi szivhezszólón jellemezte az elhunyt üdvös társadalmi, felekezeti és közéleti működését.

Külföldi szemle.

Morgenthau.

Az Egyesült Államok konstantinápolyi nagykövetségi állását Henry *Morgenthau*nak ajánlotta fel az Egyesült Államok elnöke. Morgenthau a megbízást elfogadta; Strausz után ő második zsidó nagykövete Konstantinápolyban az Egyesült Államoknak.

1857-ben született Németországban és mint ifju vándorolt ki Amerikába. A kolumbiai egyetemen jogi tanulmányokat folytatott. Tagja volt a Lachman, Morgenthau és Goldschmid cégnek, amelyből néhány év előtt kilépett, hogy elnöki állást foglaljon el egy nagy newyorki pénzintézetben. Morgenthau elnöke a szabad zsinagógának és régóta tevékeny előjárója már a zsidó hitközségnek. Egyike a polgárság vezetőinek és kiváló szerepet vitt a társadalmi reformok terén. Elnöke és titkára a *Mount Sinai Jewish Hospitalnak*, alapítója és elnöke a *Settlement House*-nak.

A héber nyelv kongresszusa.

— Bialik Bécsben. —

Bécsi tudósítónk jelenti: E hó 25-én nyílt meg itt a Histadrut (héber nyelv és kultúra terjesztésére alakult szervezet) kongresszusa. A nagy héber írók közül megjelentek: *Bialik*, Klausner szerkesztő, Frischmann Dávid, *Brainin*, Szokolom, Levin, *Csernihovszky*, Movinsohn, Jellin és mások. E világhírű irodalmi nagyságok üdvözlésére a bécsi hitközség kiküldötte elnökét, *Stern* Alfréd dr.-t, ki azokat megleghangu beszédben üdvözlötte. A napirend legfontosabb pontja az volt, melynek értelmében elhatározták a *héber írók világszövetségének megalakítását*. A kongresszus, melyről még szólni fogunk, augusztus 28-án fejeződött be.

A szörnyű orosz helyzet.

I.

Maklakoff belügyminiszter a múlt héten diadalmasan került ki abból a vitából, amely közte és a miniszterelnök között folyt. A vita tárgya az volt, hogy Maklakoff azt kívánta, hogy *azon zsidó nők, akik házasságuk előtt kívül laktak a letelepedési rayonon, ne térhessenek oda vissza*, ha férjüktől elváltak: míg a miniszterelnök védelmébe vette a kérdéses zsidó nőket. A szenátus döntött — és pedig Maklakoff javára. A végleges elintézés azonban a cártól függ, akinek határozatát aggódva várják; e határozat azonban nem lehet kétes.

II.

A kievi Vazilkova-utcában hétfőn pogrom-szerű zavargás támadt. Egy zsidó nő veszekedett a cselédjével és ez a veszekedés mintegy háromszáz főt számláló

tömeget csődített oda, a tömeg jórésze antiszemita csavargókból állott, akik „Üssük a zsidókat” kiáltással rávetették magukat a zsidó lakókra. Egy bátor zsidó fiatal ember azonban, revolverrel kezében, sakkban tartotta őket egészen addig, míg a katonaság meg nem érkezett. A *rendőrség télenül* viselkedett. Három zsidót nagy kegyetlenséggel meggyilkoltak. (Sachs, Zsildsick és Zeitman) Sagosze-ban egy Fischbein nevű zsidót halálosan megsebesítettek. A Novoje-Vremját nem elégti ki az oroszok kegyetlensége a zsidókkal szemben, s *mult héten azzal vádolta az amerikai zsidókat*, hogy elnyomják a keresztényeket és az Egyesült államokat (United States) zsidósult államokká (Jewited States) változtatják.

Héber irodalmi tanszék a madridi egyetemen.

A múlt héten az a hír látott napvilágot, hogy a spanyol kormány felszólítást intézett berlini zsidó tudósokhoz avégből, hogy ajánljanak ők egy rabbi-professzort a madridi egyetemi tanszékre. Az igaz tényállás, *melynek közlésére lapunkat a bécsi spanyol követség felkéri*, a következő: A spanyol kormány nemrég elhatározta, hogy *ideiglenes tanszéket állít* a héber irodalomnak a madridi egyetemen. A személy megválasztására maga a kormány jelölt ki egy tudóskból álló bizottságot. E tudósok Madrid legkitünőbb orientalistái. *A bizottság*, mely keresztényhitű tudósokból áll, azt ajánlotta a kormánynak, *hogy tartson rendes tanárt* a héber tudomány és irodalom számára és hívja meg a berlini *A. S. Jahuda* doktort. Figyelemreméltó, hogy az egész terv magából a kormányból indult ki — ami történelmi jelentőségű tény.

Szaloniki körül.

I.

Ugy tetszik, mintha Konstantin görög királynak Szalonikibe való bevonulásával az ottani zsidók helyzete megjavult volna. Mint tudósításaink jelentik, Bainast, az antiszemita rendőrfőnököt elmozdították állásából és a Néa Iméra című *klerikális napilapot* betiltották. A Liberté című kormánylap megleghangu cikkeket ír a szaloniki-i zsidókról, biztosítja őket a görögök liberalizmusáról és barátságáról.

A királyt üdvözlő négytagu deputációban két zsidó notabilitás vett részt, kiknek Konstantin szószerint ezeket mondotta:

„Biztosíthatom Önöket, hogy az én uralkodásom alatt a görögök és a zsidók közt soha, semmiféle ellentét nem lesz.”

A grand-rabbin, ki a királyt hosszabb beszédben üdvözlötte, önérzetesen mutatott rá arra, hogy a szaloniki-i zsidók mindig hű alattvalói voltak a török szultánnak és a várost védték a görögökkel szemben, amíg csak lehetett. Most, az új viszonyok között — folytatta — csak arra kérjük a hódítókat, hogy becsüljék meg állampolgári értékeinket és kulturáltságunkat.

Remélhető, hogy a sokat szenvedett nagy zsidó városra végre jobb napok virradnak.

II.

Macedónia és Szaloniki kormányzója, Dragumis, a következőket mondta az „Indépendant” munkatársának:

— Nagy szimpátiával viseikdem a zsidóság iránt. Remélem, hogy Szaloniki lakosai, velünk görögökkel

karöltve lesznek segítségünkre a törvényes rend helyreállításánál. Ismerem azt a nagy szerepet, melyet a *német zsidók* a németországi *hellenophil*-mozgalmakban játszottak és mi *görögök hálásak leszünk* most ezért. Remélem, a mult kínos incidenseit eifeljéve, a szaloniki-i zsidók szívesen elfogadják a görög fenhatóságot."

A román zsidó-kérdés megoldása.

Newyorkból jelenti tudósítónk: Az amerikai zsidóság körében páratlan érdeklődést keltett az a hír, melyet Herman *Loeb* dr., a philadelphiai városi jótékony intézmények vezérigazgatója hozott nyilvánosságra. Loeb radikális módon óhajtja megoldani a román zsidók kérdését és mind a *250.000 zsidót Texasban* akarja letelepíteni. Ez az akció szerinte *10 millió* dollárba kerülne. Loeb kijelenti röpiratában, hogy európai és amerikai pénzkapacitások már megígérték támogatásukat, másrészt Texas állam vezető férfaiival is komoly tárgyalásokat folytatott ebben a dologban. Loeb kijelenti, hogy ha e terv megvalósul, akkor *három nagy zsidó várost* építenének Texas déli részén, amihez a kormány már beleegyezését adta.

A görög zsidók nagygyűlése.

Athénből jelentik nekünk: Tekintettel arra, hogy a görög zsidók száma a balkáni hódítások következtében 4800-ról *120.000-re* emelkedett, számos oly közgazgatási kérdés merült fel váratlanul, melyek megoldásra várnak. A görög kormánnyal szemben a *zsidóságnak egységes óhajokkal* kell előállania s ki kell terjeszteni a polgári jogokat az új görög zsidókra is. Ezért az athéni hitközség *szeptemberre* összehívta a görög zsidók nagygyűlését, melyet vagy a görög fővárosban, vagy Szalonikiban fognak megtartani.

August Bebel halálára.

August Bebel, a német szocializmus érdemes vezérének halála súlyos veszteséget jelent a németországi zsidóknak is, akiknek érdekében gyakran sikra szállott. Bebel volt az, aki e szavakkal lépett fel a Reichstagban: „Abban az időben, amikor őseitek, a régi germánok, mint állatok erdőkben éltek, a *zsidóknak már fejlett kulturája és civilizációja volt* és magas nívón álló etikát tanítottak.“ Minden alkalmat megragadott, hogy az antiszemitizmus ellen harcoljon és ez az oka annak, hogy a vádak egész özönével árasztották el. Azzal vádolták, hogy a zsidók megvesztegetik, de ő ügyet sem vetve milderre, tovább dolgozott annak bebizonyításán a német munkások körében, hogy az antiszemitizmus *a hülyék szocializmusa*. Mivel a német zsidók is résztvettek *Warenhaus-ok* alapításában, igen nehéz volt meggyőzni a német munkás-osztályt arról, hogy a zsidók nem bűnösek a munkaerők kizsárolásából eredő vagyon felhalmozásában. Bebel nem fáradt el az antiszemitizmus elleni küzdelemben és bebizonyította, hogy a zsidó kapitalista nem oka, hanem következménye egy bizonyos rendszernek. Bebel álláspontja idővel az egész szocializmus álláspontjává lett és ha van manapság Európában egy néposztály, amely nem gyűlöli „elvből“ a zsidókat, úgy ez a munkásosztály. Amit Bebel az antiszemitizmusról és annak elvi alapjairól gondolt, azt Kölnben fejtette ki egy előadásában ezelőtt 20 évvel. E híres előadásában azt igyekezett kimutatni, hogy a nyugati zsidókat a körülmények kényszerítették jelenlegi helyzetükbe és csak a tudatlanság vádolhatja a zsidókat a tőkével való visszaéléssel.

Naptár.

Vasárnap (1913 augusztus hó 31-ike) 5673. Av hó 28-ika. Hétfő 29-ike. Kedd 30-ika. Rős-Chódes első napja. Szerda *Elul* hó elseje. Csütörtök 2-ika. Péntek 3-ika. Szombat 4-ike. Heti-szidra: „Sóftim“ (Mózes V-ik könyvének 16-ik fejezete 18-ik versétől a 21-ik fejezet 10-ik verséig.) Háftórah: „Onóchi onóchi...“ (Jezsaiás könyvének 51-ik fejezete 12-ik versétől az 52-ik fejezet 12-ik verséig.)

* **Egy vallásos** intelligens fiatalember, kinek szép jövője vállalata van, házasságra lépne egy vallásos fiatal leánnyal 8—10 ezer korona hozománnyal. Direkte ajánlatok „Sürgős“ jeligére a kiadóhivatalba kéretnek. Legszigorubb diszkréció.

Pályázatok.

(Utánnomás nem díjaztatik!)

A nagyszentmiklósi izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat.

A nagyszentmiklósi izraelita hitközség pályázatot hirdet a következő 2 állásra:

a) **A kántori állásra**, ki a kántori teendőkön kívül kórust betanítani és vezetni is tud, azonkívül a hitközség és a chevra kadisa irodai teendőit is végezni köteles, az áll. elemi iskolában az államtól járó fizetés ellenében a hittant, az esetleg felállítandó Talmud Tóra iskolát is oktatni tudja.

Pályázatok a képesítések megjelölésével, kort és családi állapotot feltüntetve, eddigi alkalmazás megjelölésével mielőbb beküldendők. Az állás a nagy ünnepek előtt foglalandó el.

Fizetés évi **1600 korona**, szabad lakás, az államtól járó hitoktatási díj és a szokásos mellékjövedelem.

b) **A samesz állásra**, ki sóché (שוחט), ubódék (בודק), vekóré (וקורא) képesítéssel bir, mohél (מחיל) előnyben részesül, ki a hitközség és chevra kadisa és templomi samesz-szolgálatokat és a chevra kadisa pénzbeszedését is végezni köteles.

Jövedelem: Évi **800 korona** fizetés, szabad lakás, fél sechita és a szokásos mellékjövedelem.

Pályázatok a kor, családi állapot és eddigi alkalmazás megjelölésével legkésőbb szeptember hó 15-ig nyújtandók be.

Utiköltségek csak a megválasztottaknak térítetnek meg. Nagyszentmiklós, 1913. augusztus 21-én.

A nagyszentmiklósi izr. hitközség előljárósága.

A vasvári izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat.

A vasvári izr. hitközségnél a **kántor-metszői állás** betöltendő. Feltételek: kellemes, jó hang, szigoru vallásosság, továbbá sóché ubódék és bálkóréh-képesítés 3 konzervatív rabbitól nyert bizonyítvány alapján.

Évi javadalmazás: **1200 korona** törzsfizetés, **300 korona** lakbér, egész sechita és az előljáróság által díjlevélileg megállapítandó mellékjövedelmek.

Magyar honosságot, képesítést, eddigi működést, kort és családi állapotot feltüntetve okmányokkal felszerelt és magyar nyelven sajátkezüleg megírt kérvények a hitközség előljáróságához küldendők be.

Próbaelőadásra csak a meghívottakat bocsátjuk; a megválasztottnak költözködési költségeit megtérítjük.

Vasvárott, 1913. évi augusztus 28-ikán.

Pártos Károly,
hitk. jegyző

Dr. Dénes Mór,
hitk. elnök

A pécsi izr. hitközség előljáróságától.

Pályázat.

A pécsi izr. hitközség **1400 korona** fizetés, mellék-illetmények és szabad lakással javadalmazott **metszői állásra** pályázatot hirdet.

Pályázótól megkivántatik, hogy a magyar nyelvet bírja, צ"ש és כ"ו"ש legyen.

Ki az énekarban is képes közreműködni, előnyben részesül.

Pályázók felszerelt kérvényeiket szeptember hó 5-ig nyújthatják be. Az állás azonnal elfoglalható.

Pécs, 1913. augusztus 17.

A pécsi izr. hitközség
előljárósága.

Az ungvári izr. haladó hitközség elnökségétől.

Pályázat.

Az ungvári izr. haladó hitközség egy **metsző- és előimádkozói állásra** pályázatot hirdet.

Pályázótól megkivántatik, hogy magyarul írni és olvasni tudjon, jó sóchét ubodék, metsző, bálkóré és kellemes hanggal bíró előimádkozó legyen, a pénzbeszedői és anyakönyvi teendőket ellássa.

Képesítés, eddigi működést, kort és családi állapotot feltüntető okmányokkal felszerelt kérvények 1913. szeptember 15-ikéig alulírott elnökhöz küldendők be.

Javadalmazás évi **1200 korona** fizetés, egész sechita és a szokásos mellékjövedelmek.

Az állás a nagyünnepekre már elfoglalandó. Költsége csak a megválasztottnak lesz megtérítve.

Ungvár, 1913. augusztus 26.

Dr. Hámos Béla,
hitk. titkár

Dr. Ország Jakab,
hitk. elnök

A somogynagybajomi autonóm izr. hitk. előljáróságától.

Pályázat.

A somogynagybajomi autonóm izr. hitközség egy **kántor-metszői állás** betöltésére ezennel pályázatot hirdet.

Évi fizetés **1200 korona** készpénz, természetbeni lakás kerttel, a szokásos mellékjövedelem, minden marhametszés után 1 kg. hus, borju után 20 fillér.

Pályázónak jó, kellemes hanggal kell bírni, sóchét ubodék vekóré, paszkener, mohél és előimádkozó legyen, három elismert rabbitól kabolóval rendelkezzen.

Pályázók, akik magyar honosok, magyar nyelv és írásban jártasak, előnyben részesülnek.

Képesítést, kort, családi állapotot, családtagok számát, eddigi működést feltüntető bizonyítványokkal felszerelt kérvények f. évi szeptember 20-áig alulírt hitközség előljáróságához nyújtandók be, az állás mielőbbi betöltése megkivántatik.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtatnak, utiköltség csak ezeknek térítetik meg.

Pályázók a fenti javadalmazásért szombaton, ünnepnapokon, nagyünnepeken előimádkozni és a kántor-metszői és minden hivatásukhoz tartozókat teljesíteni tartoznak.

Somogynagybajom, 1913. augusztus 25-én.

A somogynagybajomi autonóm izr.
hitközség előljárósága.

A kassai izraelita anyahitközség elnökségétől.

Pályázat.

Hitközségünk statusquo imaegyesületének templomában Roshasónó és Jómkipurrá kitűnő מוסף-**előimádkozót** keresünk. Fizetés uti és ünnepi ellátási költségek megtérítésén kívül **400 korona**. Ajánlatok legkésőbb f. évi szeptember hó 12-éig alólírt elnökség címére küldendők.

Kassa, 1913. augusztus 27.

A kassai izr. anyahitközség elnöksége.

A petrozsényi izr. hitközség elnökségétől.

Pályázat.

A petrozsényi izr. hitközség a három nagyünnepre **balschachrész- (באל שחרית) előimádkozót** keres **200 korona** fizetés és természetbeni ellátással

Pályázhatnak, kik vallás-, erkölcsi életüket kellően igazolják és kellemes hanggal bírnak. Próbaelőadásra csak a meghívottak jelentkezhetnek s a költség csupán a megválasztottnak fog megtérítetni.

Pályázatok alulírott hitközségi titkár címére küldendők.

Schäffer Herman dr.,
titkár

Váradai Vilmos,
elnök

Előimádkozó a nagyünnepekre kerestetik. Ajánlkozóknak megfelelő képesítéssel és kellemes hanggal kell bírniok. Tiszteletdíj **250 korona**, azonkívül teljes ellátás és a tényleges utiköltségek megtérítése. Fényképpel ellátott ajánlatok *Wechsler D.* címére, Brezoiu-Valcea Románia küldendők.

ארוחה כשר

ÉTTEREM

Budapest, VII., Kazinczy-u. 51, Király-utca sarok. Izléses ételek! Kitűnő fajborok! Előfizetőknek jutányos ár! Külön szalon, lakomák alkalmára. Kényelmes kerthelyiség. Elegáns és tiszta vendégszobák 2 K és feljebb. Telefon 65-78.

SCHLESINGER JAKAB vendéglős.

KOHN ARNOLD

SIRKÓRAKTÁRA

Budapest, VII., Károly-körút 15. szám.

Siremlékek minden ár és kivitelben, át-helyezések exhumálásoknál.

JAVITÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

Telefon: 18-76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

* **Saját hibáján kívül** állását vesztett mérlegképes könyvelő, 4 apró gyermek atyja, kéri nemesszívű hittestvéreit, segítsék sürgősen állásba. Családjával nélkülözéseknek néz elébe. Érettségit végzett kitűnő erő, perfekt német, a legnagyobb igényeknek megfelelni képes. Értesítést kér „Munkaerő“ alatt e iaphoz.

* **Németországi** állami gimnázista, hogy tanulmányait itt folytathassa, lelkéket adna. *Fung S*, Népszínház-u. 18, IV. em. 3.

* **Intelligens**, vallásos fővárosi izr. családnál fiatal ember lakást és teljes ellátást kaphat. Cim „Ellátás“ alatt.

* **Előkészítő iskola.** Tanárnők előkészítenek gimnáziumi, reál, polgári, elemi osztályokra, továbbá érettségire és magánvizsgálatokra nőket és férfiakat *Salamon Nővérek*, gimnáziumi tanárnők *Rákóczi-ut 78, I. em. 3.*

* **Intelligens** gyermektelen házaspár, csakis uri házból való egy-két fiut teljes ellátásra elfogad. Kitűnő *rituális* konyha. Cim: Virág Gyula, Ó-utca 42, ahová az ajánlatok küldendők.

cégemet,

ha

iskola-ruhákra

van szüksége!

NEUMANN M.

csász. és kir. udv. és kamarai szállító

férfi-, fiu- és leánykaruha-telepe

Budapest, IV., Múzeum-körut 3.

Fiókok: Arad, Belgrád, Brassó, Debreczen, Kassa, Kolozsvár, Linz, Miskolc, Nagyvárad, Pécs, Pozsony, Sofia, Szeged, Temesvár, Zágráb. **Kérjen árjegyzéket!**

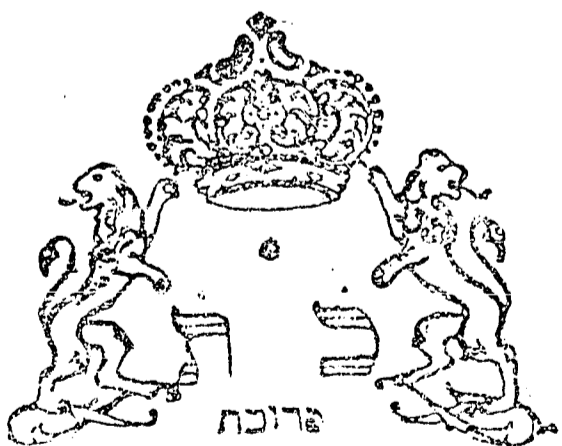
Templomi aranyhimzések

HERZEMMA

Budapest, IV, Kossuth Lajos-u. 6

:: 25 év óta fennálló ::
aranyhimző - műterme

ajánlkozik mindennemű templomi himzésekre művészies kivitelben olcsó árak mellett. Rajzokkal, tervekkel díjmentesen szolgál.

Besztercebányai Fiuinternátus

Besztercebányán.

Nevelőintézet bentlakó és bejáró felsőkereskedelmi, polgári, gimnáziumi tanulók számára. — Állandó tanári és orvosi felügyelet — RITUALIS KONYHA.
 Gondos nevelés. Kitűnő ellátás. Hegyes vidék. Prospektust kívánatra az internátus igazgatósága ingyen és bérmentve küld.

Fölvétel a BOHN-féle
„Szegedi Deák-Otthonba“

mint internátusba
SZEGED, TISZA LAJOS-KÖRUT 43. SZÁM.

Az internátusba fölvételnek fő- vallás- és nemzetiségi különbség nélkül, továbbá azok, kik a felső kereskedelmi, polgári avagy elemi iskolát óhajtják látogatni. Ellátási díj egész évre 450 korona. Az internátusnak kitűnően berendezett kétemeletes palotája van, ahol a növendékek szakszerű felügyelet alatt állanak. Minden további felvilágosítást készséggel nyújt a tulajdonos

BOHN KÁROLY, igazgató.

Elegáns כשר vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Újonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — Kitűnő italok. — Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejárattal díszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4.

Dr. LÁZÁR PIROSKA

Államérvényes
bizonyítványok

Kóser koszt.

felsőbb leányiskolája internátussal
Budapest, V., Váci-körút 78., I., II. és III. em.

Telefon 83-03.

Beírások na-
ponta 9-12-ig.

□ AZ ISKOLA RÉSZEI: □

1. Elemi iskola.
2. Felsőbb leányiskola (6. osztály).
3. Nők iskolája (Továbbképző tantolyam)

Internátus DEBRECEN Diákotthon izr. fiunevelő-intézet-

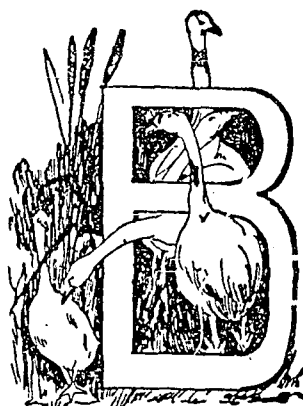
A debreceni izraelita
hitközség felügyelete
alatt álló

ről (felvétetnek: gimnáziumi, reál, felsőkeresk. és polgári
iskolai tanulókat) **Prospektust** küld Burger D. József,
hitközs. titkár Debrecen.

Neumayer Fülöp

Budapest, V., Deák Ferenc-tér 1. (Erzsébet-tér sarok).

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű belföldi és
valódi perzsa-szőnyegek, függönyök, ágy, asztalterítők,
takarók és átvetőkből. Hazai és egyéb gyártmányok.
Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.
Telefon 11-21. Telefon 11-21.

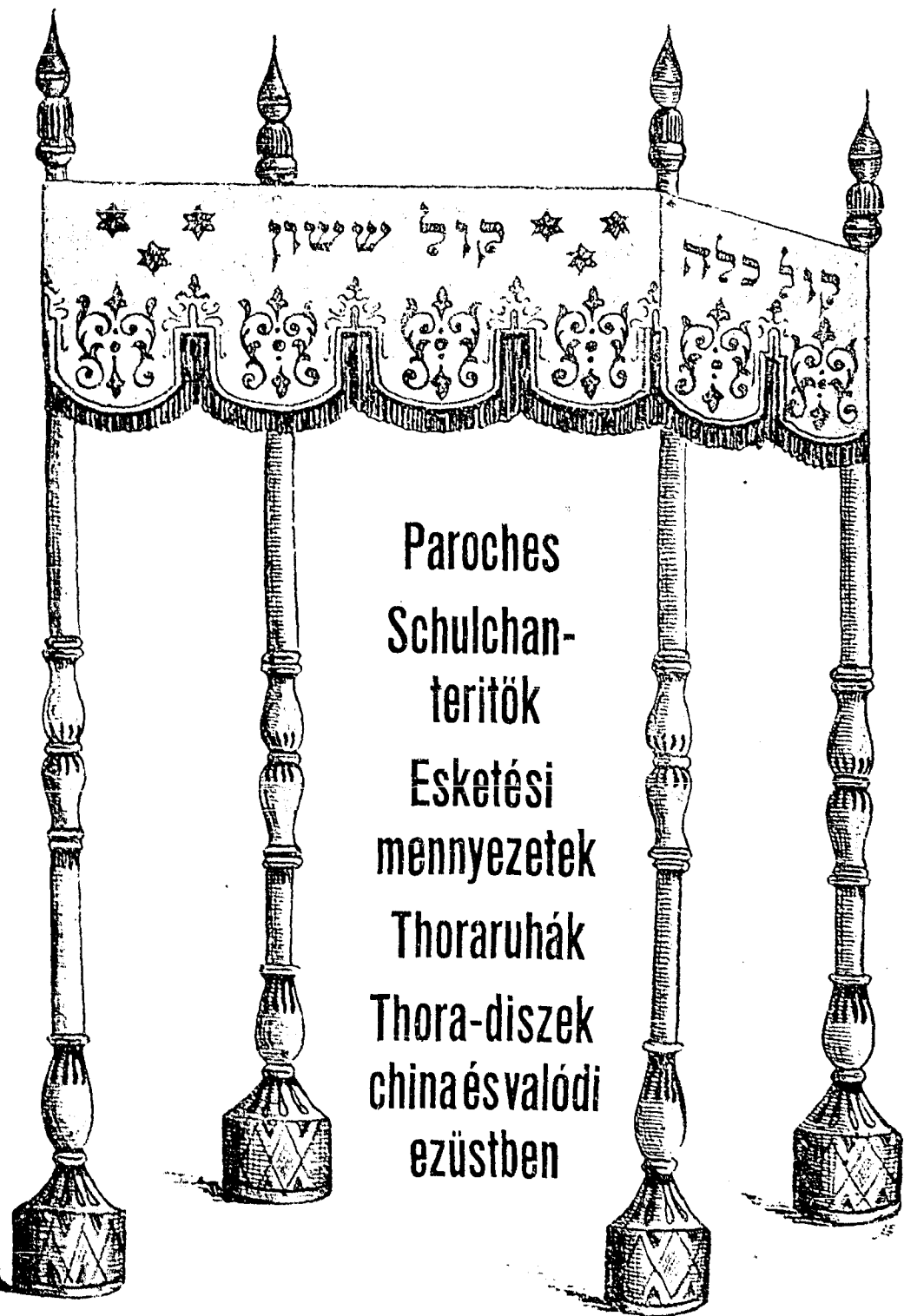
כשר NYERS LUDZSIRT,

bőrt és hájat, legolcsóbban, megbízhatóan
rendeljen 1890 óta fennálló

Stein Bernát baromfi-kereskedő
cégnél Budapest, IX,
Raday-utca 9. szám.

Telefon: József 4-74.

Orth. kóser cukrász- és péksütemények
az orth. hitközség fölügyelete mellett egyedül csakis
FRIEDMANN SALAMON
sütődéjében és cukrászdájában □ □ □
BUDAPEST, VII., DOB-UTCA 22.
kaphatók. Telefon 105-79. Mindennemű
rendeléseket pontosan eszközölünk helyben és vidékre.

Paroches
Schulchan-
terítők
Esketési
mennyezetek
Thoraruhák
Thora-diszek
china és valódi
ezüstben

Mindennemű templomi és
szertartási célokra szolgáló
arany- és műhimzések
készítése, a legszebb kivitelben

Elismerő nyilatkozatok bel-
és külföldi előkelő hitköz-
ségektől

Részletes ajánlatok, minták
és rajzok gratis és franko.

SCHLESINGER JOS.
Budapest, Király-u. 1.
Wien, Seitenstettengasse 5.

ARANYOSI-FÉLE FÉNYES DEZSŐ tanár felső keresk. iskola internátusa

TELEFON: 138—95.

TELEFON: 76—44.

Budapest, V., Csanády-utca 19. (saját házában).

Az iskola bizonyítványai államérvényesek és egyéves önkéntességi szolgálatra jogosítanak. Párhuzamos osztályok. — Jelenkezéseket a szüneti folyamán is elfogad az iskola.

Az internátus 1878 óta áll fenn, felvesz középiskolai tanulókat. Polgári ellátás. Szigorú felügyelet. Rendszeres korrepetíció. Részletes programot küld az igazgatóság.

A szegedi zsidó hitközség felügyelete alatt álló

„Tanulók Otthona”

az egyedüli zsidó rituális szellemben vezetett

Internátus Szegeden.

ALAPITTATOTT 1906-ban.

Szeged, Szentgyörgytér 7, saját épület.

Az egészségügyi és paedagógiai követelményeknek mindenben megfelelő, újonnan épült, teljesen modern berendezésű intézet; tágas udvarral, izléses tan-, háló- és játéktermekekkel, modern fürdőhelyiségekkel stb. külön betegosztállyal.

Igazgatói: Derszib Béla és Illy József, áll. kereskedelmi isk. tanárok.

Az internátus felvesz: elemi, polgári, felsőkeresk. iskolai, gimnáziumi, reáliskolai, tanítóképzőintézeti és felsőipariskolai bármily vallású tanulókat, akiknek testi és szellemi nevelésére, tanulmányi előmenetelére, valamint erkölcsi magaviseletére és jellemképzésére kiváló gondot fordít a vezetőség. Mindennemű felvilágosítással készséggel szolgál és részletes prospektust küld az

Igazgatóság, Szeged, Szentgyörgy-tér 7.
„Tanulók Otthona” igazgatósága.

ÁLLAMILAG SEGÉLY. NYILV.

polgári fiu-iskola VERBÓ.

Igazgató:

deési DADAY D.

Elemi iskolai V., illetve VI. osztályát végzett tanulók a polgári iskola II., illetve III. oszt. felvétetnek. Orvosilag ajánlott, gyermekeknek alkalmas kitünő levegő. Elismert kiváló intézet. Szigorú katonai fegyelem párosul szeretettel teljes és egyéni neveléssel. Hetenkinti lakásfelülvizsgálat. Hithű zsidóknak különösen ajánlható. Szombaton nincsen tanítás. Naponkinti kimerítő héber hitoktatás. Havi 28 koronáért: reggeli, ebéd és vacsora az iskolai étkezdében. Tandij és hitoktatásdíj 130 K félelvi részletekben. Beiratások augusztus hó 26-tól, tanítás szeptember hó 1-től.

REICH főrabbi, polgári iskolai alapító gondnok.

MEGHÓDÍTOTTUK A VILÁGOT!

A küszöbön lévő iskolai évre olyan kiváló tankönyvet adok át a forgalomnak, mely hézagpótló voltánál fogva méltán fogja az összes érdekelt körök figyelmét és élénk érdeklődését felkelteni. ---- A könyv címe:

IMAKÖNYV

סדר בית אל

A főbb imák szószerinti fordításával, szertartási és bibliai történelmi magyarázatokkal bővítette Stein Mayer Miksa, nagyszombati főrabbi. 496 oldal. Erős vászonkötésben 2 korona.

Pótol minden más imakönyvet,

mert annak tartalmát teljesen felöleli;

pótolja a főbb héber imákat,

mert ezeket a Fuchs-féle módszer szerint szó szerinti parallel fordításban tartalmazza;

pótol minden más szertartási könyvet

mert az összes szertartásokat a megfelelő imák kapcsán röviden, tömören és könnyen felfogható módon tárgyalja.

Mindezekért ezen imakönyv úgy az elemi, mint a középiskolai tanuló-ifjúságnak szánt legértelmesebb és leghasznosabb könyv, amelyet egyaránt fognak szép eredménnyel használni az elemi iskolákban és valamennyi középiskolában, nemre való tekintet nélkül. Mutatványiveket, mutatványpéldányt K 1.20 kedvezményes ár előleges beküldése esetén bérmentve küld a kiadó HOROVITZ ADOLF, NAGYSZOMBAT.

Schwarz Ignác könyvkereskedése Budapest, Király-u. 8.

Legjobb minőségű
selyem és gyapju
taleszek,

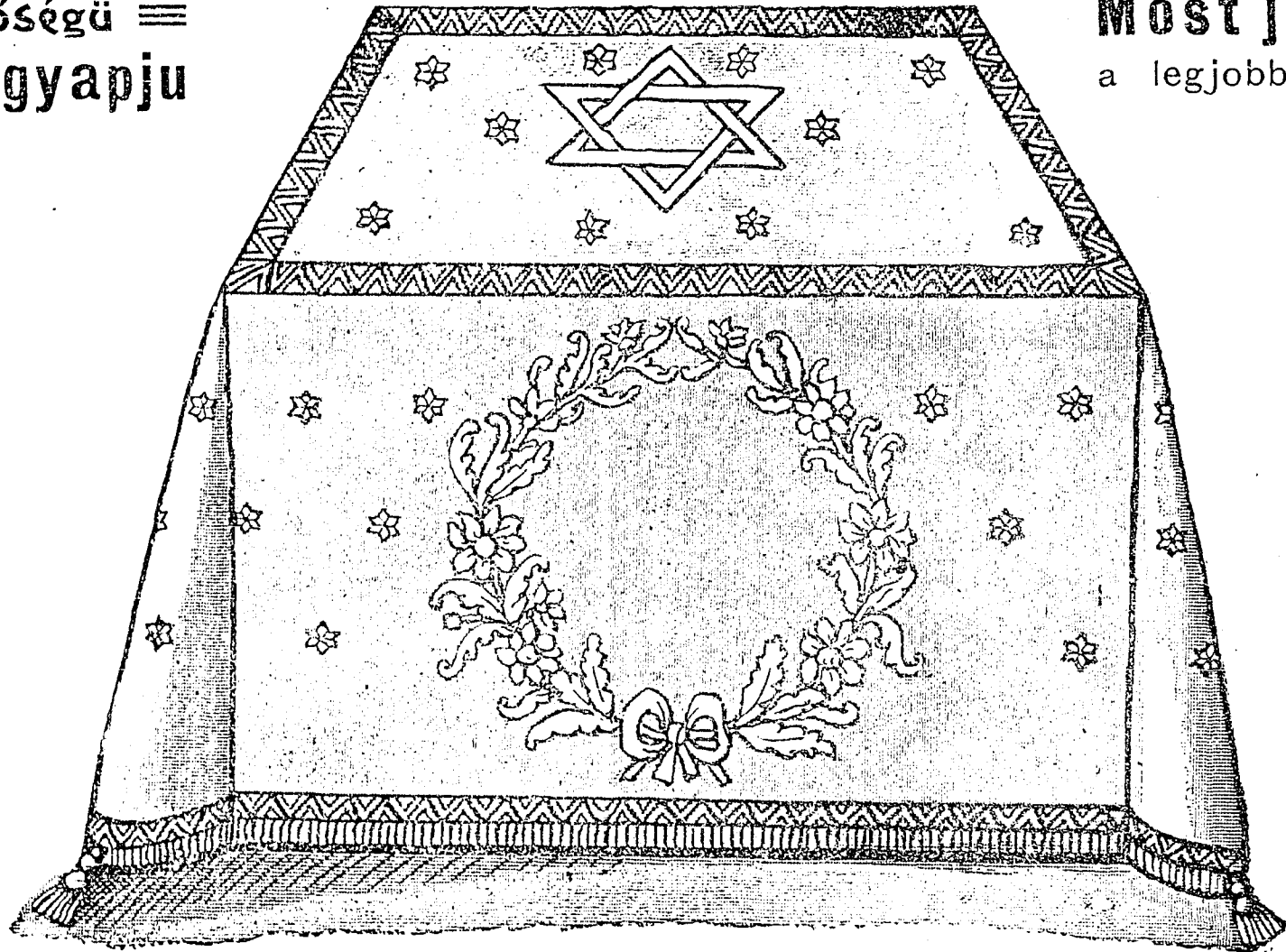
Arany és ezüst
bordúrák.

Templomi
valódi arany-
himzések,

stilszerű kivitel-
ben.

Költségvetés,
rajzok díjtalanul

Uj és használt
SEFER THÓRÁK
jótállás mellett.

Most jelent meg

a legjobb és legbővebb
magyar nyelvű
női imakönyv
25-ik ezer

Rachel imák

kis alakban, csi-
nos kötésekben
K 2—24-ig.

**Ünnepi és
hétköznapi
imakönyvek,**

valamint az
összes izr. szer-
tartási cikkekből
dús választéku
raktár.

Thóra-diszek

valódi és china-ezüstből a
legjutányosabb árakban.

Képes nagy árjegyzék
ingyen és bérmentve

Dr. Renner phys.- diät. szanatórium

Gizellatelep

Pósta Visegrád, Pestmegye. :: Lahmann-féle berende-
zés: légsátrak, nap- és légfürdők. Hizláló- soványító
és fekvőkurák. :: Távbeszélő: Környék, Visegrád 3.
Városi gyógyintézet: VII. ker., Valeró-utca 4

Ezra fiúnevelő intézet Szabadka, IV.,
Zombori-út 28

Gondos, családi, egyéni, modern zsidó nevelés a rituálék
szigorú betartásával. Héber nyelv tanítás Berlitz-módszere
szerint. Biblia és talmud-kurzusok. Német, francia, angol,
olasz nyelvből és zenéből intenzív tanítás. — Sport.

Az intézetről Dr. SINGER BERNÁT szabadkai főrabbi ad
felvilágosítást. **Fürst Béla** intézeti igazgató
Prospektussal szívesen szolgál.

Pension Breiner LOVRANA

Öst. Riviera.
Modernster Prachtbau in herrlicher Lage 50 mit allem
Comfort eingerichtete Zimmer sämtliche mit Balcons und
Meeressaussicht.

Elektr. Licht. Lift. Hochquellenwasserleitung.

Feinste isr. Küche.

Für rekonvalescente vorzüglich geeignet.

Diätüren für Stoffwechselerkrankungen (Diabetiker) etc. unter
ärztlicher Leitung.

של פמה

**Szalámi- és
füstölthúsáru-gyár**

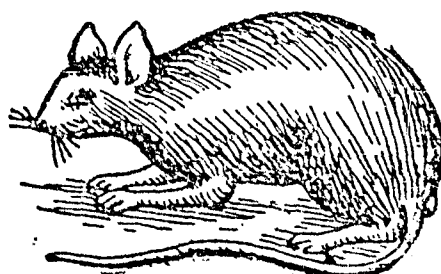
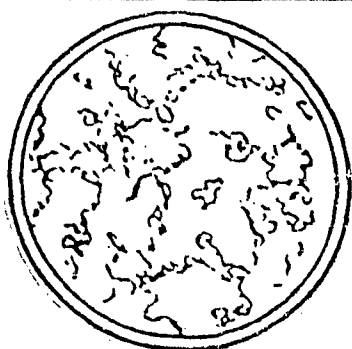
a főrabbi felügyelete alatt.
Mindennemű füstölthús-
különlegességek előru-
sítása nagyban és kicsinyben

DIAMANT J.

UIPEST,

Kemény Gusztáv-utca 1. sz.

Telefon 75—07.

Patkány- és egérintóbacillus „Ratin“

(mezei egér, hörcsög és ürgéknél is) fertőző betegséget plántál az
illető állatfaj között és gyorsan kipusztítja. Más állatra vagy emberre
ártalmatlan. Prospektus ingyen.

RATIN Bakteriológiai Laboratorium,
Budapest, VII., Rottenbiller-u. 30.

Minden nagyobb gyógyszerárban és drogériában is kapható.

A MAGYAR ITO.

Uj alakulások.

32. Kiskörös.

A Magyar ITO kiskörösi helyibizottsága a tagok élénk részvétele mellett aug. 20-án megalakult. Megválasztottak: *Elnök*: Heisler Adolf. *Elöljárók*: Löblovits Bernát ker. rabbi és Schwarcz Mór birtokos. *Pénztárnok*: Szerényi Adolf. *Ellenőr*: Oesterreicher Zsigmond. *Választmányi tagok*: Goldberger Adolf, Bergl Jakab, Fleischer Pál, Lang Arnold, Bernát Adolf. *Delegátusok*: Heisler Adolf és Oesterreicher Zsigmond.

33. Polgárdi.

Az ITO polgárdi-i helyibizottsága megalakult. *Elnökül és delegátusul* megválasztott: Márkus Sámuel dr., *penztárnoknak*: Singer Hermann, *ellenőrnek*: Radnai Samu dr. és *elöljáróknak*: Kohn Ignác és Deutsch Hermann. A választás a tagok élénk érdeklődése mellett folyt le.

Uj jelentkezések.

Alapító-tagnak:

Ómoravicai Ungár József földbirtokos Bács-Kossuthfalva (*fizetett száz koronát.*)

Rendes tagoknak:

Ómoravicai Ungár József ivén: Fiai: Béla, Pál, Imre (B.-Kossuthfalva) és Ungár Mátyás dr. ügyvéd (Budapest). *Fizettek egyenként négy, összesen 16 koronát.*

Reich Ármin II. ivén Nagybiccsén: Rosenzweig Arthur (Peredmér, *fizetett négy koronát*), Laufer Ármin kereskedő (Nagybicscse, *fizetett négy koronát*), Weisz Arnold dr. és Weiszberger Arnold, Nagybicscse. (*Nem fizettek.*)

A zombori ITO-bizottságnál jelentkeztek: Czeisel Lajos ügyvéd (*fizetett négy koronát*). — Fischer Gyula (Klopódia, *fizetett négy koronát*.)

Az összes tagok száma: 4700.

Befizetések.

Simonyi Zoltán tanár Keszthely 4 K, Szinger Hedvig tanító tanítványai Babocsa 8 K, Fülep Ignác Gálszécs 4 K, Garami Izsó T.-Becse 4 K, Gottlieb Salamon dr. Tolnatamási 4 K, Deutsch Ferenc Zalaegerszeg 4 K, Grünwald Imre Mezőberény 4 K, Friedl Vilmos Nagybicscse 4 K, Elek dr. Szirák 4 K, Baig Károly Heves-Csány 4 K, Freund Lajos Bicske 4 K, Abelesz Adolf Tamási 4 K, Plesch Károly Sárvár 4 K, Deutsch Albert N.-Kanizsa 4 K, Feledi Henrik B.-Gyarmat 4 K, Berényi Zoltán dr. Esztergom 8 K, Boschán Gyula ügyvéd Zalaegerszeg 4 K, Burger Simon dr. Etyek 4 K, Fischer Menyhért Cegléd 4 K, Grosz Márk Szemlak 4 K, Freud Zoltán dr. ügyvéd Bicske 4 K, Borsodi József dr. Nagyatád 4 K, Bindfeld Lajos dr. Kiskunfélegyháza 4 K, Gátaljai fiókhitközség 8 K, Gál Antal igazgató Monor 4 K, Fuchs József Bácstelep 4 K, Gottlieb Ferenc Soborsin 4 K, Gábor Menyhért dr. Tiszadob 4 K, Dénes Samuel (propaganda-költségre) 3 K, Berger Béla dr. Zalaegerszeg 4 K, Goitein Jónás Kecskemét 4 K, Galandauer Alfréd Gátalja 4 K, Fischer S. dr. ügyvéd Jánoshalma 4 K, Fischer László Cegléd 4 K, Dávid Lajos Kolozsvár 4 K.

Az összes hozzánk befolyt pénzeket átadtuk Winterberg Gyula udvari tanácsos urnak, az ITO nemzetközi igazgatótanácsa magyarországi tagjának, ki azokat a Pesti Magyar Kereskedelmi Bankba letétbe helyezte.

Ehelyen újból felkérjük a még megalakulandó helyi-bizottságokat, hogy a konstituálást rövidesen ejtsék meg, tekintettel a nagy és nehéz munkára, mely az őszi nagygyűlés nyomán a magyar ITO-ra vár az emberszeretet és a legnagyobb szerű jótékonyság terén.

Angola.

— Gregory tanár nyilatkozata. —

(Folytatás és vége.)

Ami már most a munkaszolgáltatás dolgát illeti, kapcsolatban a néger-kérdéssel és a zsidó munkások és gyarmatosok foglalkoztatásának lehetőségével, — nem kételkedem, hogy — minden idevágó momentumot kellőképpen mérlegelve — feltétlenül sikerülni fog a négermunkát egyáltalán elzárni minden gyarmatosító munkától. Nem beszélek itt a politikai mozzanatokról, amelyek elbírálására nem tartom magam elég illetékesnek, hanem tisztára klimatikus és gazdasági szempontokból ismételtén határozottan állítom, hogy ez feltétlenül sikerülni is fog. Természetesen feltételezem, hogy az odamenő zsidóknak erősen el kell tőkélve lenniök, hogy saját kezeikkel és fizikai erejükkel fognak dolgozni.

Ha a zsidók és egyáltalában fehér emberek jönnek oda, magasabb rendű kulturájukkal, tökéletesített technikai segédeszközökkel stb., úgy a *feketék vissza fognak vonulni*. A feketék ott részben nomádeletet élnek, (különösen a pusztákon szeretnek tanyázni), részben apró falvakban huzódnak meg, de nem igen maradnak meg sokáig egy helyben. Amikor a vasutépítők jöttek, akkor is visszavonultak, cserben hagyták megművelt földjeiket és tovább huzódtak, hogy másutt telepedjenek meg. Egyáltalán nem szivesen állnak szóba a fehérekkel. Másrésztől azonban az a határozott benyomásom, hogy ha jól, emberiesen és nem állat módjára bánnak velük, ha lehetőleg kezükre jár az ember, akkor egészen szépen boldogulhatnak velük. *Biztosíthatok mindenkit, hogy a feketék, akik különben is igen békés természetűek, nem fognak nehézségeket okozni a zsidóknak.* Békével továbbhuzódnak és akik ottmaradnak, azokkal a zsidók bizonyára jól fognak bánni.

Felmerül még az a kérdés, vajjon hacsak a zsidókat akarják foglalkoztatni, nem lesznek-e ők kénytelenek lemondani egyes mezőgazdasági ágak műveléséről? Erre a kérdésre határozottan nem-mel felelhetek. *A zsidók mindent elvégezhetnek maguk.* És ki is fog fizetődni, ha a feketék mellőzésével csak zsidókat fognak foglalkoztatni. Igen természetes, hogy eleinte, különösen, ha messzelátó politikával és a várható eredményekkel nem számolnak, talán az lesz a látszat, hogy itt-ott jobban kifizetődik a feketék olcsóbb munkaereje. De ez is csak akkor fordulhat elő, ha csak aféle napokra vagy legfeljebb hónapokra számító politikát fognak üzni. Ám, ha a nagy nemzetgazdasági érdek és a tényleges haszon szempontjából indulnak ki, amely nemcsak a mára, de a jövőre is gondol, akkor ki fog tűnni, hogy sokkal rentábilisabb, ha kezdettől fogva maguk a zsidók fognak dolgozni az angolai mezőgazdasági kultúra minden területén. Ismétlem: kezdettől fogva. És ez nemcsak lehetséges, de szükséges is. A zsidók semmi esetre se bízzák rá magukat a feketékre, hanem legyenek eltökélve arra, hogy maguk dolgozzanak.

Én tehát egész határozottsággal a teljes angolai tervezet megvalósítása mellett vagyok. Az az ország tényleg gyakorol rám bizonyos vonzóerőt. Bármely más faj, vagy nép két kézzel kapna utána. Természetesen, aki fényezésben akar élni és csak a pénzhaszonra néz, azt talán könnyebben megtalálja más országokban. Viszont azonban aki csak kenyeret akar, aki megelégszik a legszükségesebbel, ha az legalább biztos és nyilvánvaló, aki egészséges szociális és politikai viszonyok között kíván élni, akinek szíven fekszik a zsidó-nyomor, a zsidóság jövője és bár szerény, de biztos existenciát akar számukra teremteni, az — mennyiben tudniillik Portugália kész teljesíteni a jogosult zsidó óhajokat — elmehet bátran és

menjen is Benguellába. Persze az, amit most mondok, csak az első *uttörőkre* vonatkozik, az első gyarmatosokra, mert meggyőződésem, hogy Angolára, ha zsidók telepednek meg rajta, nagy jövő vár és hogy a legközelebbi nemzedék már sokkal, de nagyon sokkal jobban, könnyebben és kényelmesebben fog élni, mint az első. De hogy ez az idő elérkezhesse, valakinek elő kell készíteni azt a kort és épen ezért ajánlatos, hogy erélyes és ügyes uttörők menjenek oda.

Már most: hogy elmennek-e majd oda a zsidók, hogy lesznek-e elegendő uttörők? Én nem tudom, erre a kérdésre mára a zsidók lesznek hivatva megfelelni. Én nem vagyok zsidó, angol ember vagyok és látom, hogy az angolok például mennyit áldoznak a sportért és vakmerő kalandokért, hogy elmennek a legtávolabb vidékekig — egészen az északi sarkig s ilyenkor mindig csodálkozom, hogy a zsidók olyan nagyon sokat kívánnak. És különösen ilyen esetben, ahol a zsidóság legfontosabb és legaktuálisabb problémája forog kérdésben. De vajjon igaz-e tényleg, hogy a zsidók olyan sokat kívánnak? ... Összegezem a mondottakat: Angola nem mondható paradicsomnak és természetesen vannak hátrányos oldalai is, de annyi bizonyos, hogy egészséges és biztos existenciát találhatnak ott a zsidók. Meg lesznek ezzel elégedve? Van elég emberük hozzá? Ez más kérdés, amelyre én nem vagyok hivatva válaszolni ...

Ami *Nevinson* nézetét illeti, aki határozottan az angolai terv ellen foglalt állást, — a dolog úgy áll, hogy Nevinsonnak részben igaza van, abban tudniillik, amiket a rabszolgaságról mond. De hát a jelenlegi ifju, demokratikus köztársaság mindent elkövet, hogy jóvá tegye az előző kormányzat bűneit. És ma már a rabszolgaság ügyében is sokat javult a helyzet. De hát Nevinson szinte összes figyelmét csak a rabszolgaság felé irányította és ezért nem tudta Angolát egyéb szempontokból is tüzetesen megismerni. Nevinsonnak kétségtelen érdemei vannak e téren, de hát ő mégis inkább csak aféle utazó, aki inkább csak a szubjektív benyomásai után indul. Én különösen ezt találom a dologban igen fontosnak: Nevinson 6—7 év előtt járt Angolában (Jhonston pláne még régebben), akkor még vasut sem vezetett arra, akkor tehát talán egész utazása folyamán nem látott annyit, mint amennyit mi egy nap alatt láttunk és tanultunk. Aztán meg Nevinson valószínűleg ott végezte az utját, ahol mi kezdtük. És tekintve, hogy Angola területe épenséggel nem egyenletes minden részében, talán innen is magyarázható nézeteink eltérő volta ...

*

Eddig szól *Gregory* tanár nyilatkozata. Tudósítónk el akart köszönni, de *Gregory* szeretetreméltóan tartóztatta s még ő kérte, hogy ostromolja bátran tovább kérdéseivel, mert nagyon szeretné, ha a zsidók tárgyilagosan lennének tájékozva Angola dolgában és ehez képest alaposan és éreft megfontolással foglalkozhatnának az Angola-tervezettel. És beszélt tovább utazásairól, tapasztalatairól és a zsidókról alkotott nézeteiről, amelyekből világosan kidomborodott, hogy *Gregory* tanár nem száraz doktriner és nem szobatudós, hanem elsősorban nagyszívű ember, aki meg tudja érteni és méltányolni az általános, nagy emberi érzéseket és akciókat.

És ha Európa egyik legjelentékenyebb, világhírű természettudósa, aki átkutatta a földgömb legkülönbözőbb részeit (annakidején ő vezette a spitzbergai és még néhány más angol expedíciót is!), aki amellet még keresztény

hitű is, tehát teljesen objektívitás vértézi problémáinkkal szemben, — ily kategórikusan és meggyőzően ajánlja az angolai gyarmatosítást, akkor bizonyára olyan mélyenfekvő tárgyi okai lehetnek erre, hogy feltétlen tisztelettel kell azok előtt meghajolnunk.

Zangvill nagyjelentőségű nyilatkozatát Angoláról, melyet zürichi tudósítónk előtt az *Egyenlőség* olvasói számára tett, jövő héten közöljük.

A kievi vérvád.

— Megjelent a vádirat! —

Augusztus 24-ikén délelőtt a kievi törvényszék kiadta a Beilis-elleni vádiratot. A vádirat *rituális gyilkosságra szól* és kultura és huszadik század ellenére az egész zsidóságot meggyanusítja azzal, hogy Beilis ellen összeesküvést szöttek!

E vádirattal, mely a gyűlölködés és tudatlanság valódi mintája, lesz még alkalmunk foglalkozni. Két szakértői véleményre támaszkodik benne a bíróság: az egyik *Sikorski* hirhedt antiszemita orvostanáré, ki szerint „*Jákob fiainak faji boszuja volt a büntett (!)*“, a másik egy *Pranaitis* nevű orosz hecckápláné, ki hamis és komikusan lehetetlen talmudi helyek segítségével bizonyítja a zsidó vérdogmát!

A felháborodás, melyet ez a lelketlen és gonosz izgató-irat Európaszerte minden szabadelvű ember lelkében kelt, eltörpül amellet a kétségbeesés mellett, mely az orosz zsidóságot az új pogromok kilátásaira elfogja. Az orosz zsidók teljesen tanácstalanul néznek az október 8-iki tárgyalás elé.

Uj hireink és speciális távirataink a rettenetes vérvád-ügyről ezek:

A kievi törvényszék egy bírása nyíltan kijelentette, hogy a rituális gyilkosság hangoztatásával a vallásos zsidók oroszországi helyzetét akarják súlyosbitani, ha ugyan lehetséges.

Az eddig felvett tanuvallomások is ezt mutatják. Nyugateurópai ember szemében talán képtelenségeknek látszanak e vallomások, Oroszországban nagy sullyal esnek a latba. Itt van rögtön az első tanu, kit mult héten hallgattak ki: *Goluboff*. Ez az egyén hirhedt pogrom-agitátor és barátai sem tartják teljesen beszámíthatónak. Következik a *Schachovski* házaspár, amely a vizsgálat során ellenmondásba keveredett. Ők találták ki a fekete szakállas ember legendáját és hamis tanuvallomást tettek egy fiatal emberről, aki állítólag együtt volt *Juschinszkivel* a gyilkosság napján. *Schachovski* később megvallotta, hogy a fekete szakállas história az ő találmánya és senki más nem lehetett *Juschinszkivel*, mint *Mendel Beilis*. E tiszteletreméltó férfit neje megrögzött alkoholista, aki nem tud visszaemlékezni előző vallomásaira. Itt van azután egy notórius gonosztevő-nőnek a kilenc éves leánya, aki egy teljes évig várt, míg elő nem rukkolt azzal az állítással, hogy ő látta, amint Beilis egy csoport játszó gyermek közül ragadta ki *Juschinszkít*. Végül itt van a rendőrség, mint tanu, Beilisnek nevéhez intézett ártatlan levelével.

Igy áll a Beilis-ügy a kereszténység 1913-ik esztendejében, európai Oroszországban.

S a vézfellegek egyre tornyosulnak Beilis feje felett, újabb és újabb riasztó hírek érkeznek:

A törvényszék elrendelte a Pranaitis hecckáplán által említett „titkos zsidó könyvek” áttanulmányozását.

Kosorstvo tanár cikket írt a Novoje Vremjában arról, hogy a külföldi kedvező, liberális szakvéleményeket nem lehet figyelembe venni, mivel hogy ezek a kellő bizonyítékok és szakismeretek híján vannak — az orosz vélemények egyedül irányadók. Felszólítja Oroszországot, hogy utasítsa vissza a külföldi szakvéleményeket.

Egy veszélyes „igazi orosz” hős bukkant fel, mint újabb tanu. Semho nevű kitért zsidó, ki be akarja bizonyítani azt, hogy a zsidók keresztény vért használnak, mert erről a tényről boldogult atyja beszélt neki. Megállapítja, hogy a progresszív sajtó eladta magát a zsidóknak és hogy ő, mint *Oroszország igaz fia, szükségesnek tartja, hogy az összes zsidókat, mint gyilkosokat, üzzék ki az országból!*

Ugyanakkor, amikor ez az új és vad tanu jelentkezik, arról értesülünk, hogy a *nagy befolyásnak örvendő és zsidóbarát Pichno tanár*, államtanácsos, aki a vérvádat elítélte, váratlanul elhunyt . . .

TÁRCA.

A kétféle ima.

— Elbeszélés. —

Irta: Kertész István.

Mi türes-tagadás, főtisztelendő Kaján János esperes ur nem igen szenvedhette a zsidót. Pedig mindössze egy volt a faluban, akit hát nem is igen lehetett kikerülni, pedig utban sohasem is volt. Nagyfejű, komoly és megfontolt falusi krajzleros, aféle falusi börziáner. A falu parasztjainak különben több érzékük van az ugynevezett zsidó praktika iránt. Igen szerették ezt az egy zsidót a legsúlyosabb mesterségre felhasználni. Legtöbbször becsülték benne, hogy ő volt az egész falu ügyvédje.

Ha Bogdán Gábris legendi lakosnak baja esett, gyarmati vásárkor egy rosszul elsütött üsző körül, a papi parokiát bizony jó messzire elkerülve, csak beállit a Mühlstein bótjába, nagy tisztességgel emelvén meg a kalapját.

— Dicsírtessék a Jeézus.

— Agygyon isten. Mondja rája a boltos se hidegen, se melegen.

Gábris feszengve megáll. Izeg-mozog, a hunyorgó kék szeme a lencsés zsákról a babos zsákra siklik, elpirosodik a képe és elsuhol a bajsza alatt tenyerével egy köhintést. Ezt mind az teszi, hogy a zsidóval lesz most beszéde. Azaz nem is a zsidóval, hanem az ügyvéddel. Mühlstein előszedi a sarokból a pipáját, azután a dohányos szitkát az ablakból, rátölt, azután rágyújt. Ha a parasztnak nem sürgős, neki sem az. Így gondolja magában. Nyugalommal szóba kezd.

— No, mi az ujság Gábris?

— Mi vóna. Nem igen van valami, kérem alássan.

— Mi jót hozott?

— Semmit tekintetes ur.

— Az nem sok egészbe véve.

— Hát csak elgyüttem. Vót egy kis dolgom erre, a parokián, mondok beszólok egy ital borra. Agygyon egy italra valót, de a jobbikbul agygyon.

Az első korty után az ablakon kinéz az égre. Esőt kémlel a kéken mosolygó égen. Megint iszik. Borosat köhent.

— Jó. Mondja magában. Fajin bor.

A boltos odafordul felé, szaporán pöfékelve, Gábris felmelegedve belenéz a bodros füstbe, bátrabb lesz.

— Megest egy kis ügyes bajos dógom vóna tekintetes ur.

— Micsoda no? És már nevet a mükedvelő ügyvéd. Ugye, megint valami bolondot tett?

A paraszt elszégyelten vakarászik a tarkóján.

— Eltanálta. Az istenfáját.

— Tán megint baj van az üsző körül?

— Nem épen az üsző körül.

— Azért. Mert ha megint elsinkófált egy sánta üszöt, hát a patkoló kovácshoz forduljon a panaszával.

— Ahho?

— Ahhoz, ahhoz. Majd az megpatkolja magának.

Parasztos alázatossággal tekint fel Bogdán Gábris a nevető zsidó szeme közé.

— Ne jáccon tekintetes ur. Elég nekem a magam baja.

— Hát csak menjen, oszt a parokián az esperes ur, majd eligazítja a maga baját. Több esze van annak, mint az ilyen magamfajta zsidónak.

— Ugyan, hogy mondhat már ilyet?

— Mért? Nem ugy van?

Az ember dühösen vágja bele a csizmája sarkát a padlóba.

— Ej, majd mit mondok. Van esze, van, de annyi, mint egy esküdt ember sipkájának.

— Csak azért gondoltam Gábor, mert ahol megvették a borát, hát az ügyes-bajos dolgát is ott terjessze elő. Majd eligazítja az esperes ur.

A paraszt nehezen állja a zsidó szemrehányó tekintetét. Zavartan néz a poharába és lekonyult bajuszát mérgeesen csavargatja az ujjára.

— Higyje meg tekintetes ur, eleget megbántam, hogy a papnak adtam a boromat. Meg én. Igen megbántam.

— No lássa-e, hogy van Isten az égben. Nekem igérte a borát a tőkén, aztán mégis csak jobban tetszett a pappal üzletet csinálni.

— Bajom támadt vele téjs' ur.

— Én nem vagyok fiskális. Ott a bátyám Ipolyságon, menjen ahhoz, ha panaszja van a papjára.

— Panaszom nincsen rá — kérem. Mer megeheti a fene, akinek a papra van panaszja, mehet az az uristenhez egyenest.

A beszédnek ezen a táján Bogdán Gábris szünetet tart, mintha egy nagy nyelettel a keserüségét is magába akarná fullasztani. A boltos egy zsákon ül, kényelmesen átalvetett térdeivel a pöfékelés taktusát ütve. Bus tekintet szökik végig az arcán, aztán megint jámboran pipálgató zsidó.

— Jó firma a főur, mondhatom.

Ebben ugyan már benne van minden tisztelő véleménye a papról, de mert faluhelyen hamar elszáll az emberek szava és pletykát terem, egész más hangon mondja utána.

— Én ugyan tisztelem, becsülöm, de azért ki nem állhatom. Nem én, mert olyan csunya handlé-természete van.

Széles fogatlan száját mosoly játsza körül és elégtelen veti el magát ültében.

A zsidó önönmagától nem veszi rossz néven, ha szidja a zsidót. Ez olcsó és nem kockázatos passzió. Ha köp egyet a pipa ize nyomán, örök rejtély marad, hogy a pipától köp-e, vagy a véleményétől.

— Még a zsidóban se szeretem a handlé-természetet, hát még egy keresztény katolikus papban. Abban már igazán nem állhatom.

A parasztember tátott szájjal figyel, nagyon a keze alá szolgál a beszéd, belemelegszik és belesodródik a beszédbe.

— Lássá, Milstajn ur, én is aszondom, hogy üsse meg a guta, akár pap, akár nem pap, de higye meg, több esze van magának az alsó fejébe, mint az emi papunk feje aljába.

A zsidó nevet.

— Ne mondja.

— De isten uccse. Csakugyan rosszabb az egy sátor ajja cigánynál. Hogy az istenbe gyön ahhoz, hogy pap létire tinókat szedjen?

— Hátha egyszer megunta már a szakácsnét! Szól nevetve közbe Mühlstein, de a paraszt borus képe nem vidámul, csendesen folytatja.

— Én is nevetnék ám, tuggyá, ha a bolond enyém nem vóna. Ennekem itt áll a nyakamon a bortermésem. Nem akarja elvitetni a pap tőlem.

— Ugy kell magának. Ugye, kértem én is magától. Mér? A papnak tán szebb szeme van, mint nekem?

— Fene, aki megeszi. Bánom is én az ő dupla tokját. Akkor az eccer elbolondított, de soha többet. A szövethetettel is hogy jártam . . .

(Vége következik.)

„Ratzenmor.“

Szerkesztőnknek most folyó utleírásában, a „Séta közben“ utolsó folytatásában foglalkozott a „ratzenmor bekise“ nevű chaszideus öltözék nevének etimológiájával és félig tréfás hipotézist is állított fel megfejtésére. Olvasóink nagy száma sietett a héten segítségére; érdekes és kalandos nyelvészeti magyarázatok egész seregét kaptuk minden oldalról. A „megfejtők“-nek köszönjük fáradságukat. A válaszok közül kettőt közlünk itt, két egymástól eltérő, de érdekes megfejtést. Igazságot tenni természetesen nem lehet hivatásunk.

I.

Kedves Szerkesztő Uram!

Az Egyenlőség legutóbbi száma közli, hogy kegyednek gyermekkorra óta sok fejtörést okozott a „Ratzenmor“ szó jelentése; engedelmevel tehát ennek a megfejtését akarom ezekben a sorokban adni.

A szó nem más, mint jargonos kiejtése a *Raz de Saint-Maur* francia szónak.

Raz vagy *Ras* régente közismert gyapju-, selyem- és félselyem kelme volt, mely nevét a francia Arras várostól kapta, ahol először készítették. Utóbb a kelmének ezt a nemét más francia városokban és a külföldön is gyártották, így volt *Raz de Saint-Cyr*, *Raz de Agen*, *Raz de la Mothe*, *Raz de Saint-Maixent* stb.

A *Raz de Saint-Maur* kelme nevét a Páris közelében fekvő, egykori bencés-kongregációjáról híres *Saint-Maur* iparüző várostól nyerte, ahol szövését kezdték. Olyan felkapott áru lett idővel, hogy Páris, Lyon, Toul, Nimesben, azután Hollandia, Svájc, Olasz-, Német-, Cseh- és Morvaországban tömegesen szőtték a főként fekete színű *Raz de Saint-Maur*t. Az egész selyemből valót valaha kis gyászra, a floretselyemből valót mély gyászra használta a polgár-

ság, ha pedig selyem- és gyapjukeverék volt az, özvegy-asszonyok viselték.

A *Raz* a régi magyar kutfőkben, mint *rása* vagy *rázsa* fordul elő, németül pedig *Rasch*, készítői voltak a *Raschenmacher*. Hazánkban a XVII. század végén a barackvirágszin, fekete, hajszin, narancsszin, publicánszin, rózsaszin, veres rása volt forgalomban. A rását a magyarországi zsidó conscriptiók is gyakran emlegetik a XVIII. században, mint portékát, különösen a *Kronrasch* fordul elő a zsidó boltok leltárában; így 1736-ban a galánthai zsidó üzletében találtak „telam, materias vulgo *Kronrasch*, *Czvileich*, *ligulas fimbrias*“.

Tehát *Ratzenmor* bekecs annyi, mint *Raz de Saint-Maur* kelméből készült bekecs; minden egyéb szómagyarázás helytelen.

Nagyrabecsüléssel köszönti

Büchler Sándor dr.,
keszthelyi főrabbi.

II.

Tekintetes Szerkesztő ur!

Mint minden irását, úgy a „Séta közben az *Adria partján*“ címűt is nagy gyönyörűséggel olvastam. A „tallózás“ cím alatt megjelent befejező részében — csillag alatt a „bekise“ és a „ratzenmor“ zsargon szavak etimológiáját méltóztatik fejtegetni. Ez alkalommal — ugylátszik — a „ratzenmor“ szó magyarázatával *Tekintetes-séged* sincs megelégedve.

Engedje meg, kérem, hogy csekélységem, ki a zsargon nyelvet beszélő szülők gyermeke vagyok s e romlott nyelven beszélő emberek között sokáig nevelődtem; azonkívül Lengyelország majdnem egész, Orosz- és Románországnak pedig jókora területét bejártam, ahol legtöbbnyire e nyelven beszélőkkel érintkeztem: a „ratzenmor“ szó értelméről igénytelen véleményemet elmondhassam.

Való igaz, hogy a lengyel zsidó a zsargonjába sok lengyel szót vegyít. Éppen úgy kever bele a ruthén zsidó ruthén szavakat, az orosz zsidó orosz szavakat, a román zsidó pedig román szavakat. Valamennyien pedig abban hasonlítanak egymáshoz, hogy zsargonjukba nagyon sok héber szót vegyitnek és úgy az egyiket, mint a másikat korrumpálva használják. Innen van az, hogy ők erre a „nyelvre“ azt mondják, hogy „jidis“. A „ratzenmor“ szó — szerény véleményem szerint — a német *Ratze* és a héber מרתה szókból származik. Mert tévedni méltóztatik, midőn ezt a szót így tetszik kifejezni: „ratzenmor“, az ő nyelvükön voltaképpen ez így hangzik: „*Ratzenmarene bekese*“. A héber מרתה szóból lett a „marene“ szó; összetéve a *Ratze* szóval, lett belőle a „ratzemarene“. Mert tudni méltóztatik, hogy a choszedok különféle színű bekecseket hordanak. A leggyakoribbak a sötét-fekete, a (swazebekese), a tarka (rjábe bekese) és a patkány bőrének a színéhez hasonló (ratzemarene bekese.) Az említett szó tehát — azt hiszem — patkányszínű hosszú kabátot jelent.

Alázatos szolgálja

Beregi Nátán,
móri tanító.

Nagyothallók! A newyorki Mears Ear Phone Co. által gyártott „Zseb-aurophone“ a legtüké-
és legkisebb villamos hallókészülék, mely a férfiaknál a mellényzsebben, hölgyeknél a blúz alatt kényelmesen elfér. Kérjen leírást hivatkozással az Egyenlőségre. Vezérképviselőség egyedül: Budapest, V., Váci-ut 6. (A nyugatival szemben). Telefon-szám: 170-52. Értekezhetni 12-2 és 6-8 között.